

Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego

BIULETYN

Rok XXI

maj 2019 r.

ISSN 1509-2607

Numer

42

XXI Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny (10 V - 14 VI 2019)
„MAŁŻEŃSTWO - DOBRE RELACJE - SILNA RODZINA

Inauguracja

**„MALŻEŃSTWO -
DOBRE RELACJE -
SILNA RODZINA”**

16.11.2018 r. Spotkanie poświęcone wyborowi hasła XXI Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny

Spotkanie prowadzi
Dyrektor ROPS,
p. Wiesława Przybysz

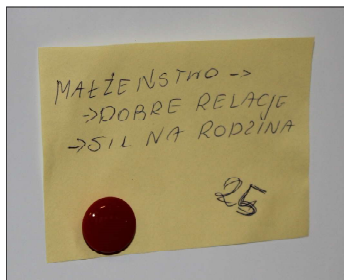
Przemawia Przewodniczący Rady ds. Rodzin
Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
p. Andrzej Taborski

Jest z czego wybierać

Głosowania, głosowania...

Ostateczny wynik głosowań.
Hasło wybrane

Głosowania, głosowania...

Rada ds. Rodzin
Województwa Warmińsko-Mazurskiego

BIULETYN

*XXI Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny
„Małżeństwo - dobre relacje - silna rodzina”
10 maja - 14 czerwca 2019 r.*

INAUGURACJA

Olsztyn, maj 2019 r.

Od redakcji

Oddajemy do rąk Czytelników kolejny numer „Biuletynu Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego”. Głównym jego zadaniem jest wprowadzenie do tegorocznej edycji Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny, a więc pomoc merytoryczna i organizacyjna tym wszystkim, którzy w jakikolwiek sposób chcą się w nie włączyć, zwłaszcza powiatowym, miejskim i gminnym koordynatorom oraz inicjatorom i organizatorom lokalnych przedsięwzięć. Liczymy, że – wzorem lat ubiegłych – będzie ich wielu, a podjęte przez nich inicjatywy skupiać się będą głównie wokół hasła, które wybraliśmy jako hasło przewodnie Dni: „**Małżeństwo – dobre relacje – silna rodzina**”.

Przez świat przetacza się fala już nie tylko dyskusji nad tym, czym jest rodzina, czym jest małżeństwo i czy ma ono jakikolwiek sens; fala ich redefinicji, a nawet skutecznych prób podważenia ich tradycyjnego znaczenia w praktyce. Hasło XXI Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny stwarza niecodzienną możliwość pogłębionej refleksji na te właśnie tematy.

Być może zaganiani za potrzebami dnia powszedniego nie zdajemy sobie sprawy z tego, co stanowi trwale fundamenty silnej rodziny. Często może się wydawać, że wystarczy odpowiedni status materialny. Tymczasem o wiele ważniejsze są dobre relacje, umiejętność dialogu, szacunek dla drugiej osoby – a to wszystko zaczyna się wtedy, gdy u podstaw rodziny stoi **SŁOWO** dane sobie wzajemnie przez żonę i męża w przyszłej małżeńskiej.

Warto przyjrzeć się małżeństwu z wieloletnim stażem. Warto zapytać, gdzie tkwi siła ich związku i wyciągnąć z ich odpowiedzi właściwe wnioski. Warto przyjrzeć się rodzinom, których fundament stanowią zacięci Jubilaci. Okazją do tego może być udział w naszych wojewódzkich konkursach: literackim („**Kochające się małżeństwo – szczęśliwa rodzina**”) oraz plastycznym i grafiki komputerowej („**Dobre relacje w mo-**

jej rodzinie”). Regulaminy obu konkursów zamieszczamy w niniejszym numerze naszego „Biuletynu”.

Dobre relacje w rodzinie to nie tylko sztuka wspólnego życia małżonków. To także czas i umiejętność dialogu między rodzicami i dziećmi – także tymi dorastającymi czy już dorosłymi, w tym również umiejętność rozmowy na temat sensu małżeństwa i rodziny.

Dobre relacje w rodzinie to też relacje między małżonkami i teściami, między dziadkami i wnukami... a nierzadko także ciociami i wujkami. Jakże inaczej takie relacje mogą wyglądać, gdy rodzina żyje razem czy możliwie blisko siebie, a inaczej, gdy jej członkowie rozsiani są po kraju czy świecie. Inaczej wyglądają relacje między małżonkami, gdy są ze sobą na co dzień, niż gdy jedno z nich pracuje poza granicami kraju, a jedynym w miarę codziennym ich kontaktem jest SMS, MMS, WhatsApp czy Skype. Jak też często w kraju pozostają starzy rodzice, bo dzieci wybrały życie gdzieś daleko. Jakże trudno jest wtedy mówić o **SILE** rodziny.

Tradycją majowych numerów naszego „Biuletynu” jest to, że publikujemy w nich obszerną dokumentację uroczystego podsumowania poprzedniej edycji Dni Rodziny. Dobrze się składa, że hasło tegorocznej edycji „Małżeństwo – dobre relacje – silna rodzina” w pewien sposób kontynuuje i uściśla hasło ubiegłoroczne: „Rodzina – Dom – Ojczyzna”. Trudno zaprzeczyć, że tylko silna rodzina, oparta na trwałym fundamencie małżeństwa, potrafiąca możliwie jak najlepiej układać relacje między wszystkimi osobami, które ją tworzą, może być prawdziwą ostoją Ojczyzny.

Tematów do refleksji niemało. Życzyć sobie należy, by były to refleksje jak najbardziej twórcze, a XXI Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny spełniły po raz kolejny swój główny cel, jakim jest promocja silnej, zdrowej moralnie i materialnie rodziny.

(Red)

Słowo Marszałka Województwa

Szanowni Państwo

Przed nami już XXI edycja Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny, której tematem przewodnim jest „Małżeństwo – dobre relacje – silna rodzina”.

W tym roku pragniemy skupić się na wartości małżeństwa i rodziny, bo szczęśliwa rodzina zaczyna się od szczęśliwego małżeństwa.

Podstawą udanego związku jest przede wszystkim dobra komunikacja. Wzajemne zrozumienie i otwarta, pełna zaufania postawa wobec drugiej osoby pomagają nam budować trwałe relacje pełne miłości.

Dobre relacje panujące w rodzinie zapewniają poczucie bezpieczeństwa oraz gwarantują wsparcie w każdej sytuacji.

Organizując tegoroczne Dni Rodziny, a także wykonując codzienne obowiązki,

pamiętajmy, że prawdziwym sensem tegorocznego hasła jest potrzeba wzajemnego szacunku oraz wsparcia i zrozumienia.

Mam nadzieję, że podczas lektury „Biuletynu” odkryją Państwo wiele inspirowanych działań, o których warto mówić i w których warto uczestniczyć.

Gustaw Marek Brzezin
Marszałek Województwa
Warmińsko-Mazurskiego

Jaka młodzież, takie małżeństwa; jakie w nich relacje, takie rodziny

Na hasło tegorocznych, już XXI Dni Rodziny wybrano: „**Małżeństwo – dobre relacje – silna rodzina**”. Wymaga to, aby zastanowić się, jakie są związki zachodzące pomiędzy tymi trzema pojęciami. Aby nie opierać się tylko na własnych refleksjach, przytoczę wypowiedzi na ten temat zawarte w najpoważniejszych dokumentach kościelnych i świeckich.

W *Liście do Rodzin* z 2 lutego 1994 roku Ojciec Św. Jan Paweł II napisał: *Rodzina rozumiała się zawsze jako pierwszy i podstawowy wyraz natury społecznej człowieka. Dziś rozumie się ją zasadniczo w taki sam sposób*. Rodzina jest więc dalej tak samo niezbędna jak przed laty i przed wiekami.

Kilka lat później II Polski Synod Plenarny (1991-1999) wydał bardzo ważny w tej materii dokument, zatytułowany *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie*. Potwierdzono w nim, że *Mężczyzna i kobieta, uświadamiając sobie własną tożsamość płciową, odkrywają bogactwo miłości polegającej na wzajemnym obdarowaniu się sobą, a także zdolność dawania życia we współpracy ze stwórczą młością Boga* (nr 4). *Przez miłość na wskroś ludzką – pełną, wierną, wyłączną i płodną, posuwającą się aż do ofiary z siebie, małżonkowie wzajemnie się uświęcają* (nr 5). *Miłość prawdziwie ludzka ma postać daru osoby dla osoby* (nr 6). Na rodzicach spoczywa obowiązek dawania dzieciom dobrego przykładu, unikania fałszywych kompromisów oraz wprowadzania dzieci w odpowiedzialność za rodzinę i społeczeństwo.

Dnia 1 maja 2003 r. Episkopat Polski uchwalił *Dyrektorium Duszpasterstwa Rodzin*, którego rozdział drugi poświęcony był w całości przygotowaniu do małżeństwa i do życia w rodzinie. Dokument ten jest

efektem trwających ponad kilkadziesiąt lat wysiłków Kościoła powszechnego i Kościoła w Polsce zmierzających do lepszego przygotowania młodych do zawarcia małżeństwa i do owocnego życia w chrześcijańskiej rodzinie.

Także w dokumentach państwowych znajdujemy teksty nakazujące prawną ochronę małżeństwa i rodziny oraz wspierania ich. Jedną z podstawowych zasad ustroju Polski zawarta została w *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* z 1997 r. W jej art. 18, postanowiono: *Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej*. Inne podobnie ważne aspekty ochrony zapisano w art. 48, 71 i 72 konstytucji. W *Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym* z 1964 r., w art. 23 postanowiono: *Małżonkowie (...) są obowiązani do (...) współdziałania dla dobra rodziny, którą przez swój związek założyli*.

Dokumentem pochodzącym tak od władz RP, jak i Kościoła jest *Konkordat* zawarty pomiędzy *Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską* 28 lipca 1993 r., obowiązujący od 1998 r. W jego art. 11 postanowiono: *Układające się strony deklarują wolę współdziałania na rzecz obrony i poszanowania instytucji małżeństwa i rodziny będących fundamentem społeczeństwa*. Jest to norma obowiązująca wszystkich obywateli polskich oraz wszystkich katolików w Polsce.

Z norm prawa polskiego i prawa kanonicznego wynika więc, że ochrona rodziny i prawidłowe wychowanie dzieci są niemożliwe bez wspomagania małżeństwa, w tym jego trwałości. Dlatego też dążenie za pomocą wszelkich dostępnych (prawnie i praktycznie) środków do zapewnienia trwałej ochrony oraz wspierania małżeństwa i ro-

dziny powinny być istotnymi przejawami opieki i ochrony jakiej państwo i społeczeństwo udzielają małżeństwu i rodzinie.

Wszyscy ludzie dobrej woli, którym na sercu leży pomyślność społeczeństwa, z satysfakcją przyjęli kolejny *Wojewódzki Program Polityki Prorodzinnej*, obecnie na lata 2017-2021, który wśród 5 celów szczegółowych wymienia następujące działania: 1) Wzrost społecznej świadomości roli trwałego małżeństwa jako podstawy silnej i aktywnej rodziny, 2) Wzrost społecznej świadomości roli rodziny jako podstawowego środowiska funkcjonowania człowieka, 3) Wzrost umiejętności rodziców w procesie wychowania dzieci i młodzieży. Wśród podmiotów/instytucji realizujących ten program wymienione zostały m.in.: Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego, jednostki samorządu terytorialnego, ich jednostki organizacyjne, media oraz kościoły i związki wyznaniowe.

Wskazane wyżej ustawy i programy umożliwiają współpracę instytucji kościelnych, państwowych i samorządowych w zakresie pomocy małżeństwu i rodzinie. A ze słabnącej pozycji rodziny oraz obowiązywania korzystnych rozwiązań ustawowych i programów społecznych wynika pilna konieczność intensyfikowania działań na rzecz pomocy instytucjom małżeństwa i rodziny, a także coraz lepszej współpracy wymienionych instytucji dla jeszcze większej ochrony małżeństwa i rodziny.

Kościół często przypomina, że każdy, komu na sercu leży przyszłość narodu, całego społeczeństwa lub Kościoła, winien robić wszystko, co w jego mocy, aby umacniać małżeństwo i rodzinę, aby zapewniać im jak najlepsze warunki powstawania, wypełniania swoich zadań i rozwoju. Kto poważnie myśli o przyszłości Kościoła i świata, winien nie szczędzić sił, aby wyjątkowo dobrze przygotować młodych do założenia rodziny i podejmowania obowiązków małżeńskich, oraz tworzyć lepsze warunki

społeczne i prawne do dobrego funkcjonowania rodzin. Dotyczy to tak społeczności i władz Kościoła, jak też społeczności i władz świeckich.

Od roku 2016 prawa małżeństwa i rodziny są w prawie polskim chronione lepiej niż w latach wcześniejszych, lecz pożądane jest dalsze wzmacnianie tej ochrony. W czerwcu 2018 roku grupa polskich europarlamentarzystów zaprezentowała władzom RP oraz Parlamentowi Europejskiemu projekt *Konwencji Praw Rodziny*. W jej preambule i art. 1 są następujące zapisy: *Rodzina jest fundamentem ładu społecznego i podstawową wspólnotą społeczną, pierwotną wobec państwa i autonomiczną wobec władz publicznych; mając na względzie, że przyszłość ludzkości oparta jest na dobrym funkcjonowaniu rodziny (...) rodzice, małżonkowie oraz dzieci potrzebują wzmocnienia gwarancji ich praw i wolności; uznając, że rodzina oparta na małżeństwie oraz małżeństwo rozumiane jako związek jednej kobiety i jednego mężczyzny są instytucjami naturalnymi oraz unikalnymi; uznając, że na rodzicach spoczywa główna odpowiedzialność za wychowywanie ich dzieci; dostrzegając, że dopełnianie się ról kobiet i mężczyzn połączonych więzami małżeńskimi najpełniej pozwala na integralny rozwój rodziny (...) uzgodniły (...) 'małżeństwo' to dobrowolny i trwały związek kobiety i mężczyzny, który podlega szczególnej ochronie prawa krajowego; 'rodzina' to wspólnota osób połączonych więzami pokrewieństwa lub powinowactwa.*

Jeśli wspomniana konwencja zostanie przyjęta, będzie to znaczący krok w przywracaniu znaczenia i ochrony tak ważnych instytucji jak małżeństwo i rodzina. W ślad za tym powinny pójść prawodawstwa krajowe i samorządowe w Europie. Ale zanim to nastąpi, potrzebne jest wspieranie tej propozycji przez wszystkich, którzy doceniają

znaczenie małżeństwa i rodziny, w tym przez media oraz instytucje oświatowe.

Okazją do wypracowania nowych form pomocy małżeństwom i rodzinom niech będą kolejne Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny. Warto podejmować takie działania (konferencje, dyskusje, projekty rozwojowe), które pomogą mądrze zawierać kochające się przez całe życie małżeństwa, które będą pielęgnowały i rozwijały dobre relacje małżeńskie i rodzinne, a przez to pozwolą budować i pielęgnować silne rodziny, które będą tym samym dobrą podstawą do budowania silnej Ojczyzny i jej wspólnot lokalnych.

W świetle przytoczonych dokumentów można stwierdzić, że pomiędzy trzema pojęciami zawartymi w hasle tegorocznych

Dni Rodziny: „Małżeństwo – dobre relacje – silna rodzina” zachodzi następujący związek: zawieranie dobrych, przygotowanych i przemyślanych małżeństw jest warunkiem dobrego funkcjonowania silnych i dobrze realizujących swoje zadania rodzin. A małżeństwa i rodziny będą silne, dobre i szczęśliwe, gdy relacje między ich członkami będą oparte na prawdzie, sprawiedliwości i miłości. Różne elementy tych zadań mogą być realizowane także podczas Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny.

Ks. prof. dr hab. Ryszard Sztuchmiller
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
Członek Zarządu Rady ds. Rodzin
Województwa Warmińsko-Mazurskiego, jej współinicjator i pierwszy Przewodniczący

Przed kolejną edycją Dni Rodziny

Wkraczając w drugie dwudziestolecie Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny uświadamiamy sobie, jak bogatą w treści jest rzeczywistość rodziny. Świadczy o tym choćby dwadzieścia haseł, pod jakimi przebiegały dotychczasowe edycje Dni, ale też setki propozycji, z których te hasła zostały wyłonione lub wspólnymi siłami wypracowane. Tegoroczne, powstałe w listopadzie ub. roku, wybrane z około stu zgłoszonych pomysłów, dotyka w pewnym sensie samego sedna tego, czym jest rodzina, jaka powinna być i na jakich trwałych fundamentach powinna być budowana. Siła rodziny i szczęście każdego z jej członków w ogromnej mierze zależy od relacji międzypersonalnych, jakie w niej istnieją na co dzień. Z drugiej strony nie może czuć się szczęśliwy ani bezpieczny ten, kto nie jest pewny trwałości rodziny, którą to pewność najpełniej może zagwarantować słowo dane sobie wzajemnie w przysiędze małżeńskiej przez dwoje kochających się ludzi.

Listopadowe (16.XI.2018, sala Warm.-Maz. Urzędu Wojewódzkiego) spotkanie lokalnych koordynatorów Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny, podczas którego wy-

brano tegoroczne hasło, prowadziła Dyrektor ROPS, p. Wiesława Przybysz. Przypomniała ona uczestnikom spotkania hasła dwudziestu dotychczasowych edycji Dni oraz przedstawiła propozycję harmonogramu edycji tegorocznej. Współprowadzący spotkanie Przewodniczący Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego, p. Andrzej Taborski, zwrócił uwagę, że jedną z głównych przyczyn obecnego kryzysu rodziny wydaje się być nieumiejętność dialogu między małżonkami, brak czasu na rozmowę w rodzinie. Dobrze byłoby zatem rozważyć podczas tegorocznej edycji Dni temat budowania relacji w rodzinie. Podkreślił, że jest to sprawa o o wiele szerszym znaczeniu. Skoro bowiem rodzina jest i powinna być najważniejszym środowiskiem wychowawczym, skoro w niej człowiek stawia pierwsze kroki w życiu społecznym, to takie budowanie relacji w rodzinie jest także szkołą dialogu społecznego.

P. Dyr. W. Przybysz zwróciła się do uczestników spotkania o zgłaszanie propozycji hasła. Zgłoszono ich około stu. Podzielono je na kilka zestawów, w każdym znalazły się propozycje o podobnej treści. Spośród

dwóch najliczniejszych zestawów wyłoniono w głosowaniu dwa, po czym w ostatecznym głosowaniu jako hasło wybrano: *Małżeństwo – dobre relacje – silna rodzina*. Dodajmy, że głosowaniom towarzyszyła interesująca dyskusja, która bardzo wzbogaciła merytorycznie zarówno samo spotkanie, jak też ostatecznie wybrane hasło.

Kolejne spotkanie lokalnych koordynatorów odbyło się 22 lutego br. w sali sesyjnej Samorządu Województwa Warm.-Maz. Uczestnikowi powitała Wicedyrektor ROPS, p. Katarzyna Koplińska. Reprezentująca ROPS p. Magdalena Mańkowska przypomniała cel spotkania, hasło, któremu będą poświęcone tegoroczne Dni Rodziny oraz harmonogram Dni. Przewodniczący Rady ds. Rodzin Województwa Warm.-Maz. p. Andrzej Taborski, przypomniał art. 18 Konstytucji RP, który brzmi: *Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej*. Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny są na pewno wyrazem naszej wspólnej troski o rodzinę oraz formą jej promocji. Dziś możemy zaobserwować poważny kryzys małżeństwa i rodziny. Wiele osób bagatelizuje sens ślubu czy to cywilnego, czy kościelnego. Wielu nie zdaje sobie sprawy z konsekwencji – także społecznych – takiego stanu rzeczy. Wielu nie zauważa, jak ważną sprawą zarówno w życiu małżeńskim, jak rodzinnym są relacje międzyludzkie. Tegoroczna edycja Dni Rodziny ma więc sens – a hasło, pod jakim będą przebiegać, może stanowić okazję do ważnych i twórczych refleksji.

Następnie p. Iwona Dziak z Katolickiego Stow. „Civitas Christiana” zaprezentowała drugą edycję Tygodnia Małżeńskiego, zorganizowanego w tym roku przez Duszpasterstwo Rodzin Archidiecezji Warmińskiej oraz Fundację Aktywnej Rodziny (relację z ubiegłorocznej edycji zamieściliśmy w 40. numerze naszego „Biuletynu”).

Kolejnymi mówcami byli państwo Anna i Daniel Dramowiczowie, liderzy olsztyń-

skiego Ośrodka Spotkań Małżeńskich. Spotkania są ruchem rekolekcyjnym mającym na celu pogłębianie więzi małżeńskiej, pomoc w lepszym i głębszym zrozumieniu się męża i żony oraz pełniejsze doświadczenie sakramentalnego wymiaru ich związku. Dokonuje się to poprzez proponowanie małżeństwom takiej formy dialogu, która pozwoli mężowi i żonie głębiej poznać się nawzajem, a w przypadku nieporozumień pomoże rozwiązywać konflikty między małżonkami. Zarówno Tydzień Małżeński, jak Spotkania Małżeńskie są adresowane nie tylko do małżeństw sakramentalnych.

Ks. dr Michał Tunkiewicz przedstawił tegoroczną edycję Ogólnopolskiej Olimpiady Wiedzy o Rodzinie, organizowanej przez Wydział Teologii UW-M.

Następnie zaprezentowane zostały trzy wojewódzkie inicjatywy, jakie od lat są ważnym elementem Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny.

P. Jolanta Dakowska, warmińsko-mazurski lider Ogólnopolskiego Samorządowego Konkursu Nastolatków „Ośmiu Wspaniałych”, zaprezentowała tegoroczną, już XXV jego edycję oraz przypomniała, że w ubiegłorocznej edycji podczas ogólnopolskiej gali aż trzech młodych wolontariuszy z naszego województwa znalazło się wśród ósemki najlepszej w skali kraju i uzyskało tytuł Wspaniały Polski 2018. Regulamin XVI Wojewódzkiego Konkursu Literackiego „Kochające się małżeństwo – szczęśliwa rodzina”, którego głównym organizatorem jest Oddział Okręgowy Katolickiego Stow. „Civitas Christiana”, przedstawił jego koordynator, p. Andrzej Taborski. Natomiast z regulaminem XVI Wojewódzkiego Konkursu Plastycznego i Grafiki Komputerowej „Dobre relacje w mojej rodzinie”, którego głównym organizatorem jest Stow. Wspierania Działań Prorodzinnych – Forum Prorodzinne, zapoznała uczestników spotkania jego koordynatorka, p. Teresa Antczak. Regulaminy obu konkursów zamieszczamy w obecnym numerze „Biuletynu”. (at)

Koordynatorzy XXI Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny w 2019 roku – POWIATY, MIASTA I GMINY (stan na 21.III)

POWIAT/GMINA/ MIEJSCOWOSC	NAZWA PODMIOTU	KOORDYNATOR w Gminie / Powiecie	ADRES	TELEFON FAKS	E-MAIL
1 BARTOSZKI					
Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny					
BARTOSZYCE- miasto	Urząd Miasta	Marta Szuter	ul. Monte Cassino 1 11-200 Bartoszyce	89 762-98-56	ngo@bartoszyce.pl
BARTOSZYCE - gmina	Urząd Gminy	Renata Tadorowska	Pl. Zwycięstwa 2 11-200 Bartoszyce	89 762-77-05	r.tadorowska@ gmina-bartoszyce.pl
GÓROWO IŁAW. miasto	Urząd Gminy	Roman Petrecki	Pl. Ratuszowy 18 11-220 Górowo Iław.	887 548 680	rompet@interia.pl
GÓROWO IŁAW.- gmina	Gmina Górowo Iławeckie	Mirela Pawłowska-Boroń	Kandyty 77 11-220 Górowo Iław.	89 761 90 10	spkandyty@wp.pl
BISZTYNEK - gmina					
Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny					
SEPOPOL - gmina	Urząd Miejski	Magdalena Majek- Grabińska	ul. 11 Listopada 7 11-210 Sępól	89 761- 40-90	promocja@sepopol.pl
2 BRANIEWSKI					
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie					
BRANIEWO - miasto	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Aleksandra Krupniewska	ul. Rzemieślnicza 1 14-500 Braniewo	55 620-81-18	a.krupniewska@ mops.braniewo.pl
BRANIEWO - gmina					
Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny					
FROMBORK - miasto i gm.	Urząd Miasta i Gminy Frombork	Janina Jachimowicz	ul. Młynarska 5B 14-530 Frombork	55 243 75 35	gops.frombork@interia.pl
LELKOWO - gmina	Gminne Centrum Kultury	Joanna Bujko	Lelkowo 17 14-521 Lelkowo	55 244 81 69	gcklekowo@wp.pl
PIENIEŻNO - miasto	Urząd Miejski	Wanda Kuca	ul. Kościuski 21 14-520 Pieniężno	668 475 541 55 237-46-01	wandakuca@gmail.com
PŁOSKINIA - gmina	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Ewelina Kowalczyk	Płoskinia 27/1 14-526 Płoskinia	55 307 03 60	gops.ploskinia@wp.pl
WILCZĘTA - gmina	Urząd Gminy	Bartłomiej Kazimierzczuk	Wilczęta 84 14-405 Wilczęta	55 249-65-04	gops.wilczeta@gmail.com
3 DZIAŁDOWSKI					
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie					
DZIAŁDOWO - miasto	Urząd Miasta	Edyta Cherkowska	ul. Lidzbarska 31 13-200 Działdowo	23 698-01-35	pcprdzialdowo@wp.pl
DZIAŁDOWO - gmina	Gmina Działdowo	Justyna Rosińska	ul. Zamkowa 12 13-200 Działdowo	23 697-04-00	promocja@dzialdowo.pl
ul. Księżzodworska 10 13-200 Działdowo					
23 697 07 49 oswiata2@ugdzialdowo.pl					

POWIAT/GMINA/ MIEJSCOWOSC	NAZWA PODMIOTU	KOORDYNATOR w Gminie / Powiecie	ADRES	TELEFON FAKS	E-MAIL
ŁÓWKO-OSADA - gmina	Urząd Gminy	Katarzyna Kowalska	ul. Wyzwolenia 5, 13-240 Łkowo-Osada	23 654 10 14 wew.47	katarzyna.kowalska@ uglowo-osada.pl
LIDZBARK WELSKI	Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury	Marlena Komosińska	ul. Sądowa 23 13-230 Lidzbark	23 699 13 79	mgoklidzbark@op.pl
PŁOSNICA - gmina	Urząd Gminy	Stanisław Godlewski	ul. Dworcowa 53 13-206 Płośnica	507 128 055	urząd@plosnica.pl
RYBNO - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
4 ELBLĄSKI	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	Magdalena Paradowska	ul. Komeńskiego 40 82-300 Elbląg	55 233-62-82	iczmochowska@ pcprelbiag.pl
ELBLĄG- gmina	Urząd Gminy Elbląg	Irena Krystyna Jasińska	ul. Browarna 85 82-300 Elbląg	55 243 18 84	krystyna.jasinska@ gminaelbiag.pl
GODKOWO - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
GRONOWO ELBL.- gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
MARKUSY- gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
MILEJEWÓ - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
MŁYNARY - miasto	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Jadwiga Piekarska	ul. Dworcowa 25 14-420 Młynary	55 248-67-20	mgops.mlynary@ gmail.com
PASŁĘK - miasto	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Agata Cichocka	Pl. Grunwaldzki 8 14-400 Pasłęk	55 649-62-55	mgops.paslek@wp.pl
RYCHLIKI - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
TOLKMICKO - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
5 ELCKI	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	Ewelina Gronek-Iwaszko	ul. Piłsudskiego 5 19-300 Elk	87 621-15-50	gronek-e@pcpr.elk.pl
ELK - miasto	Urząd Miasta	Karolina Andrzejska Irena Katarzyna Podlecka	ul. Piłsudskiego 2 19-300 Elk	87 732-62-28 87 732-62-63	k.andrzejska@um.elk.pl i.podlecka@um.elk.pl
ELK - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
ELK - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
PROSTKI - gmina	Urząd Gminy	Alicja Szalaj	ul. 1 Maja 44 b 19-335 Prostki	87 611-28-56	alicia-szalaj@wp.pl / alicia.szalaj@prostki.pl

Koordynatorzy XXI Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny

POWIAT/GMINA/ MIEJSCOWOŚĆ	NAZWA PODMIOTU	KOORDYNATOR w Gminie / Powiecie	ADRES	TELEFON FAKS	E-MAIL
STARE JUCHY - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
GIŻYCKI	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	Marek Trypuć	ul. Smętka 5, 11-500 Giżycko	87 429 10 89	sps@pcprgiżycko.pl
GIŻYCKO - miasto	Centrum Profilaktyki Uzależnień i Integracji Społecznej	Ewa Ostrowska	ul. 1 Maja 14 11-500 Giżycko	87 429-13-36	ewa.ostrowska@giżycko.pl
GIŻYCKO - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
KRUKLANKI - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
MILKI - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
RYN - miasto	Regionalny Park Edukacji Kultury i Turystyki w Ryńcu	Maria Tuczyńska	ul. Kopernika 16 11-520 Ryn	513 549 356	mgbpryn@wbp.olsztyn.pl
WYDMINY - gmina	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Emilia Nowalska	ul. Rynek 1/4 11-510 Wydminy	87 421-01-15	gopswyminy@wp.pl
GOLDAPSKI	Starostwo Powiatowe	Karina Derek	ul. Krótką 1 19-500 Goldap	87 615-44-16	karina.derek@powiatgoldap.pl
GOŁDAP - miasto	Ośrodek Pomocy Społecznej	Małgorzata Buraczewska	ul. Jaciwska 9, 19-500 Goldap	87 615 04 81	buraczewska@opsgoldap.com.pl
DUBENINKI - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
BANIE MAZURSKIE - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
ŁŁAWSKI	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	Anna Kilanowska	ul. Andersa 12 14-200 Iława	89 649-04-50	sekretariat@poprilawa.p
ŁŁAWA - miasto	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
ŁŁAWA - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
GALDOWO	Szkoła Podst. awowa im. H. Dobrzańskiego "Hubala	Anna Lewandowska	Galdowo 248 14-241 Ząbrowo	89 640 33 59	
LUBAWA - miasto	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Edyta Bober	ul. Matejki 20 14-260 Lubawa	89 645-28-55	sekretariat@mops.lubawa.pl
LUBAWA - gmina	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Wioleta Hermann	Fijewo 73 14-260 Lubawa	89 645-54-35	whermann@gops.lubawa.pl
KISIELICE - miasto	Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Kisielicach	Mariusz Gołębiowski	ul. Polna 1 14-220 Kisielice	514 199 633	mgok@kiselice.pl

Koordynatorzy XXI Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny

POWIAT/GMINA/ MIEJSCOWOŚĆ	NAZWA PODMIOTU	KOORDYNATOR w Gminie / Powiecie	ADRES	TELEFON FAKS	E-MAIL
SUSZ - miasto	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Anna Skorczevska	ul. Wybickiego 6 14-240 Susz	55 278 79 95	mgops@susz.pl
ZALEWO - miasto	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	Joanna Żukowska Danuta Wróbel	ul. Traugutta 12 14-230 Zalewo ul. Pocztowa 9 11-400 Kętrzyn	89 758-90-41 89 751-09-00	mopszalewo@op.pl pcprketrzyn@wp.pl
KĘTRZYN - miasto	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Anna Puzynkiewicz	ul. Pocztowa 11 11-400 Kętrzyn	693- 949- 033	mopsketrzyn@miastoketrzyn.pl
BARCJANY - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
KĘTRZYN - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
KORSZE - gmina	Urząd Gminy	<i>Polsko</i>	<i>W.A.M. Kętrzyn</i>	<i>89 751 01 01</i>	ugim_oswiata@korsze.pl
RESZEL - miasto	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Karol Świątowski	ul. Chrobrego 12/8 11-440 Reszel	723 667 415	karol.swiatowski@onet.pl
SROKOWO - gmina	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Katarzyna Żejmo	Pl. Rynekowy 14 11-420 Srokowo	89 754-45-34	zejmo@gopsrokowo.pl
LIDZBARSKI	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	Alicja Grodowska	ul. Dworcowa 4, 11-130 Orneta	55 242 43 58	pcpr@powiatlidzbarski.pl
LIDZBARK WARMI. - miasto	Lidzbarski Dom Kultury	Jolanta Adamczyk	ul. Słowackiego 4, i 11-100 Lidzbark Warm.	603 891 716	jolaadamczyk_20@poczta.onet.pl
LIDZBARK WARM. - gmina	Urząd Gminy	Joanna Gowkiewicz	ul. Krasiczkiego 1 11-100 Lidzbark Warm.	89 767-32-74	promocja@gminalidzbarsk.com
ORNETA - miasto	Miejski Dom Kultury w Orniecie	Agnieszka Lewandowska	ul. 1-go Maja 6 11-130 Orneta	660 591 027	agnieszka.lewandowska@mdk.orneta.pl
KIWITY - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
LUBOMINO - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
MRAĞOWSKI	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	Małgorzata Szymańska	ul. Warszawska 53 11-700 Mragowo	89 743-33-60 89 743-33-66	pcpr@powiat.mragowo.pl
MRAĞOWO - miasto	Urząd Miejski	Paulina Koneszko	ul. Królewiecka 60a 11-700 Mragowo	89 741-90-04	p.koneszko@omragowo.urm.gov.pl
MRAĞOWO - gmina	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Patrycja Blecharska-Zouli	ul. Wojska Polsk. 5a/12 11-700 Mragowo	89 741-33-07	p.zouli@gops.mragowo.pl
MIKOŁAJKI - miasto	Centrum Kultury „Kłobuk”	Jarostaw Puszko	ul. Kolejowa 6 11-730 Mikołajki	604 083 368	klobuk@mikolajki.pl

Koordynatorzy XXI Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny

POWIAT/GMINA/ MIEJSCOWOŚĆ	NAZWA PODMIOTU	KOORDYNATOR w Gminie / Powiecie	ADRES	TELEFON FAKS	E-MAIL
PIECKI - gmina	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Teresa Nowacka	ul. Zwycięstwa 35/2 11-710 Piecki	603-311-690	nowacka@piecki.com.pl
SORKWITY - gmina	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Anita Różycka	ul. Olsztyńska 16a 11-731 Sorkwity	89 742-85-39	gops3@sorkwitygops.pl
NIDZICKI	Polskie Stow. na rzecz Osób z Niepełnospr. Intelektualną	Agnieszka Pszenna-Ecka	13-100 Nidzica	696-090-752	apszenna@wp.pl
NIDZICA - miasto	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Danuta Kamińska	ul. Kolejowa 5 13-100 Nidzica	189 625-29-14	mops@nidzica.pl
JANOWIEC KOŚCIELNY - gmina	Urząd Gminy	Zofia Wielgus	Janowiec Kościelny 62 13-111 JanowiecKosc.	89 626-20-58 785 919 085	sekretarz@j janowiec.com.pl
JANOWO - gmina		Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny			
KOZŁOWO - gmina	Urząd Gminy	Elżbieta Świgoń	Ul. Nidzicka 31 13-124 Kozłowo	89 625-08-34	gops@kozlowo.pl
NOWOMIEJSKI	Starostwo Powiatowe	Barbara Orłowska	ul. Rynek 1 13-300 Nowe Miasto Lub.	56 472-42-31	oswiata2@powiat- nowomiejski.pl
NOWEMIASTOLUBAWSKIE - miasto	Urząd Miejski	Elżbieta Rogowska	ul. Rynek 1 1 13-300 Nowe Miasto Lub	56 472-96-39	mopsnml@post.pl
BISKUPIECPOMORSKI-gmina		Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny			
GRODZICNO - gmina		Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny			
KURZĘTNIK - gmina		Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny			
NOWE MIASTO LUBAWSKIE	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Anna Płajczyńska	ul. Podleśna 1, Miszanowo 13-300 Nowe Miasto Lub	56 472- 63- 22	a.płajczyńska@ gopsmiszanowo.pl
OLECKI	Starostwo Powiatowe	Halina Kasicka	ul. Kolejowa 32 19-400 Olecko	87 520-24-75 wew. 40	pffron@powiatolecko.pl
OLECKOO - miasto		Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny			
KOWALEM OLECKIE - gmina		Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny			
ŚWIĘTAJNO - gmina		Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny			
WIELICZKI - gmina		Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny			

Koordynatorzy XXI Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny

POWIAT/GMINA/ MIEJSCOWOŚĆ	NAZWA PODMIOTU	KOORDYNATOR w Gminie / Powiecie	ADRES	TELEFON FAKS	E-MAIL
15 OLSZTYŃSKI	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	Paulina Bongarc	ul. Bałtycka 65	89 544-38-00	pbongarc@gmail.com
BARCZEWO - miasto	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Wioletta Grodzka	ul. Słowackiego 5 11-040 Barczewo	89 514-97-47	kis2005@wp.pl
BISKUPIEC - miasto	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Małgorzata Duba	ul. Niepodległości 4a 11-300 Biskupie	89 715-11-36	kis.biskupiec@op.pl
DOBRE MIASTO - miasto	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Józef Gryganiec Wioletta Nowak	ul. Olsztyńska 3, 11-040 Dobre Miasto	535 067 937 535 500 013	profiaktyka_dm@wp.pl opsdobremiasto@interia.pl
DYWITY - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
GIETRZWAŁD - gmina	Urząd Gminy	Joanna Jaguszewska	ul. Olsztyńska 2 11-036 Giętrzwałd	89 524- 19- 00	gmina@gietrzwald.pl
JEZIORANY - miasto	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Wioletta Siecińska	ul. Kajki 20 11-320 Jeziorany	89 718-11-33 wew.37	kisjeziorany@wp.pl
JONKOWO - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
KOLNO - gmina	Gminny Ośrodek Kultury	Iwona Pietruszewska	Kolno 25 11-311 Kolno	89 716-32-27	gok.kolno@wp.pl
OLSZTYNEK - miasto	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Ewa Szerszeniewska	ul. Niepodległości 19 11-015 Olsztynek	89 519-26-94	ewa.szerszeniewska@olsztynek.naszops.pl
OLSZTYNEK - gmina	Muzeum Budownictwa Ludowego - Park Etnograficzny	Elżbieta Obrębska	ul. Leśna 23 11-015 Olsztynek	509- 382- 798	e.obrebska@muzeumolsztynek.com.pl
PURDA - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
ŚTAWIGUDA - gmina	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Agnieszka Samacka	ul. Olsztyńska 10, 11-034 Stawiguda	89 512 62 02	gops@stawiguda.pl
ŚWIĄTKI - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
16 OSTRÓDZKI	Starostwo Powiatowe	Anna Żebrowskaul. Jana III Sobieskiego 5	14-100 Ostróda	89 642-98-58 89 642-98-17	a.zebrowska@powiat.ostroda.pl
OSTRÓDA - miasto	Urząd Miasta	Bożena Ratajczyk	ul. Mickiewicza 24 14-100 Ostróda	89 642 94 00	ratajczyk@um.ostroda.pl
OSTRÓDA - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
DĄBRÓWNO - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				

Koordynatorzy XXI Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny

POWIAT/GMINA/ MIEJSCOWOŚĆ	NAZWA PODMIOTU	KOORDYNATOR w Gminie / Powiecie	ADRES	TELEFON FAKS	E-MAIL
GRUNWALD - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
ŁUKTA - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
MAŁDYTY - gmina	Gminny Ośrodek Kultury i Sportu	Marzena Nagórko	ul. Kopernika 13B, 14-330 Małdyty	89 758 61 34	gok.maldyty@wp.pl
MŁAKOWO - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
MŁOMŁYŃ - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
MORĄG - miasto	Urząd Miejski	Jadwiga Kosieradzka	ul. Dworcowa 9 14-300 Morąg	508- 324-202	dyrektor@ops-morag.pl
PISKI	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinnie	Monika Orłowska	ul. Piaskowa 2 12-200 Pisz	87 424-11-38	pcpr@powiat.pisz.pl
PISZ - miasto	Urząd Miejski	Urszula Zduńczyk	ul. Kopernika 8 12-200 Pisz	87 424-12-00	opit@pisz.home.p
ORZYSZ - miasto	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	Jolanta Rakowska	ul. Ogrodowa 1 12-250 Orzysz	87 423-77-80	mops@orzysz.pl
BIAŁA PISKA - miasto	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
RUCIANE-NIDA - miasto	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
SZCZYCIENSKI	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
SZCZYTNO - miasto	Urząd Miejski	Katarzyna Heksel	ul. Sienkiewicza 1 12-100 Szczytno	89 624-72-19	katarzyna.heksel@um.szczytno.pl
DŹWIERZUTY - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
JEDWABNO - gmina	Gminny Ośrodek Kultury	Jerzy Pałasz	ul. 1 Maja 63 12-122 Jedwabno	89 621-30-42	gok@jedwabno.pl
PASYM - miasto	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Sylwia Jankowska	ul. Pocztowa 3/3 12-130 Pasym	89 621-20-43	mgops@pasym.pl
ROZOGI - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				
SZCZYTNO - gmina	Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny				

POWIAT/GMINA/ MIEJSCOWOŚĆ	NAZWA PODMIOTU	KOORDYNATOR w Gminie / Powiecie	ADRES	TELEFON FAKS	E-MAIL
ŚWIĘTAJNO - gmina		Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny			
WIELBARK - miasto	Urząd Miejski	Anna Sędzińska	ul. Grunwaldzka 2 12-160 Wielbark	89 621- 81-06	anna.sedzińska@ wielbark.com.pl
WĘGORZEWSKI	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	Dariusz Jurkiewicz	ul. Bema 16a 11-600 Węgorzewo	87 427-06-40	pcpr.wegorzewo_ darek@wp.pl
WĘGORZEWO - miasto	Miejsko-Gminny Ośrodek J Pomocy Społeczne Kruki	Anna Miększewska	ul. Zamkowa 4 11-600 Węgorzewo	87 427-03-90	ops@mgops wegorzewo.pl
BUDRY - gmina		Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny			
POZEDRZE - gmina		Zachęcamy do udziału w organizacji Dni Rodziny			
20 MIASTO ELBLĄG	Urząd Miejski	Jadwiga Woronowicz	ul. Kos. Gdyrskich 42 82-300 Elbląg	55 239-31-60	jadwiga.woronowicz@ umelblag.pl
21 MIASTO OLSZTYN	Urząd Miasta Olsztyn	Jarosław Skórski	Plac Jana Pawła II 1 10-001 Olsztyn	512- 895- 020	rodzina@olsztyn.eu
OLSZTYN	Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Olsztynie	Przemysław Prais	ul. Żołnierska 18, 10-561 Olsztyn	507 094 996	pprais@wss.olsztyn.pl

Koordynatorzy

Wykaz koordynatorów, który tu publikujemy, to nie tylko ilustracja samorządów lokalnych, które zamierzają się włączyć w XXI Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny własnymi inicjatywami (jesteśmy przekonani, że jest ich o wiele więcej, choć informacje o nich do nas z różnych względów jednak nie dotarły). Ale to także lista swego rodzaju centrów informacyjnych dla każdego, kto w jakikolwiek sposób chciałby w tych Dniach uczestniczyć.

Są na tej liście osoby, które funkcję koordynatora pełnią niemal od pierwszej edycji Dni, mają ogromne doświadczenie, jak zmobilizować własne środowisko do zaangażowania się w tę prorodzinną inicjatywę wojewódzka, służą doradztwem, gromadzą pomysły, popularyzują regulaminy wojewódzkich konkursów, przekazują plakaty, „Biuletyny”, opracowują harmonogram przedsięwzięć lokalnych, a potem zbierają relacje i przesyłają je do ROPS oraz na łamy naszego „Biuletynu”. Ale są tu także swego rodzaju „nowicjusze”, którym niedawno – być może w tym roku – powierzono rolę koordynatora. Wszystkim należą się najwyższe słowa uznania, bo jest to dla nich bardzo często dodatkowy obowiązek w pracy, którą na co dzień wykonują.

Najbardziej doświadczeni wiedzą, że pierwszy krok, jaki należy postawić, organizując Dni Rodziny czy to na poziomie powiatu, miasta, czy gminy, to zorganizowanie spotkania z przedstawicielami potencjalnych podmiotów, które włączą się w Dni: MOPS, GOPS, PCPR, placówki kultury, sportu, stowarzyszenia, parafie, szkoły, przedszkola, żłobki, Domy Dziecka itd., itp. Na takim spotkaniu swoista „burza mózgów” pozwoli zgromadzić mnóstwo pomysłów, opracować harmonogram przedsięwzięć, być może stworzy okazję do znalezienia partnerstwa w ich organizowaniu.

Ważne jest, by czy to na szczeblu powiatowym, miejskim, czy gminnym miała miejsce uroczysta inauguracja – np. w formie konferencji podejmującej hasło Dni, Mszy św. w intencji rodzin (np. z gratulacjami dla małżeństw z długoletnim stażem, dla rodzin wielodzietnych albo dla rodzin mających w swym gronie osoby niepełnosprawne). Warto też zorganizować uroczyste zakończenie Dni, połączone z podsumowaniem tego, co się w ramach Dni działo.

XXI Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny „Małżeństwo – dobre relacje – silna rodzina” 10 maja – 14 czerwca 2019 r.

KOMITET HONOROWY

Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego
Wojewoda Warmińsko-Mazurski
Metropolita Warmiński

GŁÓWNI ORGANIZATORZY

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego
Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego
przy współudziale
Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego
Katolickiego Stowarzyszenia „Civitas Christiana”

PATRONAT MEDIALNY

UROCZYSTA INAUGURACJA

XXI Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny

10 maja 2019 r. (piątek), godz. 10.00
Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki
w Olsztynie

Al. Marsz. J. Piłsudskiego 7/9

W PROGRAMIE m.in.

- Wystąpienia członków Komitetu Honorowego XXI Dni Rodziny;
- Omówienie przebiegu XXI Dni Rodziny przez Dyrektora Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego;
- Prelekcje

Dodatkowych informacji udzielają:

Natalia Waleszczyńska, ROPS, 10-447 Olsztyn, ul. Głowackiego 17
tel. (89) 52-19-524; e-mail: n.waleszczyńska@warmia.mazury.pl
Karolina Bernat, ROPS, 10-447 Olsztyn, ul. Głowackiego 17
tel. (89) 52-19-508; e-mail: k.bernat@warmia.mazury.pl

UROCZYSTE ZAKOŃCZENIE
XXI Warmińsko-Mazurskich
Dni Rodziny
ORGANIZOWANE PRZEZ GMINĘ
JANOWIEC KOŚCIELNY
14 czerwca 2019 r. (piątek)

Herb
Janowca
Kościelnego

Kościół pw. św. Jana Chrzciciela
w Janowcu Kościelnym

Zespół Szkół im. Jana Pawła II
w Janowcu Kościelnym

PODSUMOWANIE
XXI Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny
25 października 2019 r. (piątek) godz. 10.00
Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki
w Olsztynie
Al. Marsz. J. Piłsudskiego 7/9

- Podsumowanie przebiegu XXI Dni Rodziny na terenie województwa warmińsko-mazurskiego;
- Ogłoszenie wyników i rozdanie nagród laureatom gminnym i powiatowym:
 - XXV Ogólnopolskiego Samorządowego Konkursu Nastolatków „Ośmiu Wspaniałych”;
 - XVI Wojewódzkiego Konkursu Literackiego „Kochające się małżeństwo - szczęśliwa rodzina”;
 - XVI Wojewódzkiego Konkursu Plastycznego i Grafiki Komputerowej „Dobre relacje w mojej rodzinie”.

Wybór hasła

XXI Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny

16 listopada 2018 r. odbyło się w Olsztynie pierwsze spotkanie w ramach przygotowań do XXI Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny. Wybrano hasło tegorocznej edycji Dni:

MAŁŻEŃSTWO – DOBRE RELACJE – SILNA RODZINA

Bardzo liczymy, że stanie się ono hasłem przewodnim, pod którym będą przebiegały Dni Rodziny w całym województwie. Poniżej zamieszczamy wszystkie zgłoszone propozycje hasła, które mogą posłużyć do głębszej refleksji nad rodziną oraz wzbogacenia przedsięwzięć w ramach Dni Rodziny, jak i w czasie późniejszym.

* * * * *

1. Moja rodzina – miłości kraina.
2. Rodzina – najlepsza drużyna.
3. Rodzina – najważniejsze co mam!
4. Podstawy trwałości rodziny.
5. Rodzina to zbiór pokoleń.
6. Rodzina jest najważniejsza.
7. Moje miejsce w rodzinie.
8. Rodzina to moja duma!
9. Rodzina jest ważna to wszyscy wiecie
lecz moja najlepsza na świecie.
10. Rodzina w przyszłości.
11. Rodzina źródłem dialogu.
12. Dialog w rodzinie i społeczeństwie.
13. Dialog w rodzinie fundamentem
trwałości.
14. Lepiej mieć relacje niż rację.
15. Prawidłowe relacje – fundamentem
rodziny.
16. Rodzina – relacja – tradycja.
17. Relacje w rodzinie filarem życia.
18. Relacje najważniejsze.
19. Dobre relacje podstawą wszystkiego.
20. Rodzina – kluczem do poprawnych
relacji.
21. Dobre relacje w rodzinie.
22. Budowanie relacji w rodzinie.
23. Każda rodzina jest inna, lecz więź w niej
zawsze silna.
24. Bliskie więzi – fundamentem rodziny.
25. Rodzina – więzi międzypokoleniowe.
26. Budowanie więzi w małżeństwie i ro-
dzinie – podstawy radości z życia.
27. Bądźmy razem.
28. Więzy mojej rodziny.
29. Budowanie więzi w rodzinie.
30. Budowanie więzi w rodzinie – a sukces
i radość życia.
31. Podstawą szczęścia człowieka więzi
rodzinne.
32. Rodzina największą wartością każdego
człowieka.
33. Czym dla mnie jest rodzina.
34. Nasza rodzina w sercu się zaczyna.
35. Rodzina ku radości i miłości.
36. Rodzina darzy nas swoją miłością, otula
cieplem i radością.
37. Rodzina fundamentem przyszłości.
38. Szczęśliwa rodzina receptą na życie.
39. Z rodziną najlepiej nie tylko zdjęciach.
40. Dobre relacje w małżeństwie to dobra
rodzina.
41. Komunikacja w rodzinie.
42. Rodzina – moją siłą.
43. W rodzinie siła!
44. Mama, tata, ja – My – Rodzina.
45. Szczęśliwa rodzina fundamentem życia.
46. Dobre małżeństwo – dobra rodzina.
47. Rodzina podstawą narodu.
48. Ponadczasowa wartość dużej rodziny.
49. W dużej rodzinie duża siła.

Przygotowania do XXI Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny

50. Niech rodzina będzie strażnikiem wolności każdego człowieka.
 51. Niech rodzina uczy wolności.
 52. Rodzina wobec wyzwań współczesności.
 53. Autorytety w rodzinie.
 54. Miłość braterska i siostrzana ważna w utrzymaniu więzi teraz i w przyszłości.
 55. Pijmy razem wieczorem herbatę.
 56. Rodzina to miłości kolebka to szczęście każdego dziecka.
 57. Idźmy na rodzinny spacer.
 58. Wolność odzyskana, wolność zadana
 59. Czas dla rodziny bez multimediiów.
 60. Duża rodzina nigdy nie przemija.
 61. Rodzina – razem silna!
 62. Rola ojca w rodzinie.
 63. Mama, tata i ja – Rodzina.
 64. Rodzina drogowskazem życia.
 65. Zadbajmy o młodzież.
 66. Przyszłość młodzieży.
 67. 1939/2019 każda wojna niszczy rodzinę.
 68. Akceptacja - drogą do rozwoju rodziny.
 69. Aktywność fizyczna integruje i aktywizuje rodzinę.
 70. Z nadzieją w jutro.
 71. Bezpieczna rodzina.
 72. Przyjaciół to rodzina.
 73. Rodzina przyjacielem domu.
 74. Rodzina a elektronika.
 75. Bez rodziny sobie nie poradzimy.
 76. Rodzina dobra na wszystko.
 77. Rodzino! Gdzie Ciebie szukać?
 78. Rozmowa w rodzinie niech nie zaginie
 79. Komunikacja w rodzinie.
 80. Mamo Tato rozmawiaj ze mną!
 81. Dialog drogowskazem dla rodziny.
 82. Dobre relacje – mocna rodzina.
 83. Dobre relacje w rodzinie to ona nie zginie.
 84. Budowanie relacji w rodzinie.
 85. Szanuj rodzinę swoją.
 86. Szacunek w rodzinie.
 87. Rodzina jako fundament wychowania.
 88. Rodzina największym skarbem.
 89. Rodzina jest radością i miłością.
 90. Rodzina to ja, rodzina to Ty, rodzina to My!
 91. Prawidłowe relacje w małżeństwie i rodzinie.
 92. Rodzina małżeństwem silna.
 93. Małżonkowie wzorem dla dzieci.
 94. Małżeństwo – fundamentem rodziny.
 95. Dobre relacje w małżeństwie i rodzinie.
 96. Po pierwsze – rodzina.
 97. Rodzina – dialog – porozumienie.
-

Jubileusze małżeńskie
- Janowiec Kościelny

Jubileusze małżeńskie
- Nowe Miasto Lubawskie

KONKURSY

Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana” Oddział Okręgowy w Olsztynie,
Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
Stowarzyszenie Wspierania Działań Prorodzinnych „Forum Prorodzinne”
ogłaszają

XVI Wojewódzki Konkurs Literacki „Kochające się małżeństwo – szczęśliwa rodzina”

XVI edycja Wojewódzkiego Konkursu Literackiego odbywa się w ramach XXI Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny, które przebiegają pod hasłem: **„Małżeństwo – dobre relacje – silna rodzina”**.

Nikogo nie trzeba chyba przekonywać, że jednym z warunków spokojnego, bezpiecznego i szczęśliwego życia zarówno pojedynczych osób, jak i życia społecznego, są dobre relacje międzyludzkie. Tym bardziej odnosi się to do życia małżeńskiego i rodzinnego, gdzie wspólna codzienność stwarzać może liczne okazje do nieporozumień czy wręcz konfliktów.

Trudno zaprzeczyć, że jednym z najważniejszych, jeśli nie najważniejszym gwarantem szczęścia rodzinnego jest kochające się małżeństwo, stojące u fundamentów rodziny. Jak silny i trwały będzie związek małżeński, tak silna i trwała będzie rodzina. Miłość, dobre relacje między małżonkami, umiejętność dialogu, wzajemny szacunek okazywany sobie przez małżonków to pierwszy warunek dobrych relacji między nimi a dziećmi, ale też między małżonkami i teściami oraz dziadkami i wnukami.

Wydaje się, że jednym ze źródeł kryzysu współczesnej rodziny jest kryzys małżeństwa. Wprawdzie ludzie młodzi, marząc o miłości, chcieliby, by była ona trwała. Jednak przykłady małżeństw nieudanych, często kończących się rozwodem, powtórne związki małżeńskie, matki czy ojcowie samotnie wychowujący dzieci mogą budzić obawę przed wypowiedzeniem przysięgi małżeńskiej. Te i inne przyczyny sprawiają,

że część osób decyduje się na wspólne życie bez ślubu – czasem „tylko na próbę”.

Małżeństwo to nie tylko „urzędowy papierek” na wspólne życie. To coś o wiele więcej, bo jest to świadome podjęcie odpowiedzialności za kochaną osobę, jak też o potomstwo, które będzie owocem związku. A w przypadku małżeństwa sakramentalnego to także szczególne oparcie swoich relacji rodzinnych na Bogu, który jest Miłością.

Czy może być szczęśliwa rodzina, w której nikt nie ma pewności, a przynajmniej nadziei, że się nie rozpadnie? Na nieudanych związkach między rodzicami najbardziej cierpią dzieci. Złe doświadczenie wyniesione z dzieciństwa zostanie w nich na całe życie. Powszechnie też wiadomo, że pierwszą i najlepszą szkołą relacji międzyludzkich jest rodzina. „Słowa uczą, przykłady pociągają” – mówi maksyma, której autorem jest Tytus Liwiusz (59 rok p.n.e. – 17 n.e.). Przykład kochających się małżonków to dla ich dzieci coś o wiele więcej niż słowa. Klimat miłości, w jakim wznoszą się i bezpieczeństwo, oparte na słowie danym sobie wzajemnie przez rodziców w przysiędze małżeńskiej, to najlepsze wyposażenie, jakie można dać pokoleniu wchodzącemu później w dorosłe życie.

Spółczeństwu potrzebne są trwałe, silne moralnie i materialnie rodziny oparte na fundamentach trwałych małżeństw. Nic więc dziwnego, że nasza Konstytucja głosi w Art. 18. *Małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej.*

Ogłaszany przez nas konkurs to okazja do osobistej refleksji na ten temat. To także okazja do podzielenia się z innymi własnym – często wieloletnim – doświadczeniem w budowaniu dobrych relacji małżeńskich i rodzinnych, do zadania sobie pytania: co to jest miłość, jak też – w przypadku młodzieży – do wyrażenia marzeń na temat swojej przyszłości, gdy przyjdzie jej podejmować odpowiedzialną decyzję o wyborze drogi życiowej. Takie świadectwa wiary w miłość oraz w moc małżeńskiej przysięgi są bezcenne.

Konkurs adresowany jest do uczniów szkół podstawowych począwszy od klasy IV, do młodzieży szkół gimnazjalnych i średnich, a także do studentów, osób dorosłych i starszych, w tym do rodziców, nauczycieli i wychowawców, a także do całych rodzin.

Jak co roku, prace będą rozpatrywane w następujących kategoriach: 1) wspomnienia i świadectwa, 2) listy, 3) wiersze, 4) inne.

Prace nie przekraczające 5 stron maszynopisu (1 strona = 1800 znaków ze spacjami), opatrzone **imieniem, nazwiskiem, adresem** (w przypadku uczniów także imieniem i nazwiskiem nauczyciela-opiekuna,

nazwą oraz adresem szkoły, biblioteki, placówki wychowawczej czy ośrodka kultury), ewentualnie adresem mailowym i telefonem, **informacją o wieku autora**, prosimy kierować **do dnia 30 czerwca 2019 roku na adres:**

Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana”, Oddział Okręgowy w Olsztynie, ul. Prosta 5/6, 10-028 Olsztyn,
tel./fax 89-527-35-16

lub najlepiej drogą mailową na adres: andrzej.taborski@interia.pl

Nadesłane prace staną się własnością organizatorów i nie będą zwracane autorom. Organizatorzy zastrzegają sobie możliwość publikacji prac nagrodzonych bez honorariów autorskich. Ogłoszenie wyników oraz wręczenie nagród i wyróżnień nastąpi podczas podsumowania XX Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny w październiku 2019 roku w Olsztynie. **Laureaci zostaną poinformowani osobnym pismem** o miejscu i terminie uroczystości wręczenia nagród i wyróżnień. Ponadto wybrane prace zostaną opublikowane na łamach „Biuletynu Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego”.

Zgoda na przetwarzanie danych

Ja, niżej podpisany/a

.....
Miejscowość, data

(Imię i nazwisko pełnoletniego uczestnika Konkursu)

Ja, niżej podpisany/a jestem ustawowym przedstawicielem/opiekunem nieletniego uczestnika Konkursu:

.....
(Imię i nazwisko uczestnika Konkursu)

(Imię i nazwisko ustawowego przedstawiciela/opiekuna nieletniego uczestnika Konkursu)

Wyrażam zgodę na swój/jego udział w XVI Wojewódzkim Konkursie Literackim „Kochające się małżeństwo - szczęśliwa rodzina” i ewentualną publikację mojej/jego pracy konkursowej w „Biuletynie Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego”, mając świadomość, że wyrażenie zgody na przetwarzanie danych jest dobrowolne, a jednocześnie stanowi warunek udziału w Konkursie.

(Podpis pełnoletniego uczestnika Konkursu lub pełnomocnika/opiekuna w przypadku uczestnika nieletniego)

Jako pełnomocnik/opiekun uczestnika Konkursu, wyrażam także zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych

.....
(Podpis pełnomocnika/opiekuna)

Odpowiednie formularze można pobrać ze stron:

www.olsztynski.civitaschristiana.pl

www.forumprorodzinne.pl lub:

www.warmia.mazury.pl/polityka-spoeczna/dzialania-na-rzecz-rodziny/warmińsko-mazurskie-dni-rodziny.

Tam także zamieszczamy szczegółowe informacje dot. RODO.

Forum Prorodzinne – Stowarzyszenie Wspierania Działań Prorodzinnych,
Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
oraz Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego
ogłaszają

**XVI WOJEWÓDZKI KONKURS
PLASTYCZNY I GRAFIKI KOMPUTEROWEJ
„DOBRE RELACJE W MOJEJ RODZINIE”**

ramach XXI Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny
przebiegających pod hasłem

„Małżeństwo – dobre relacje – silna rodzina”

Współorganizatorami konkursu są:

Szkoła Podstawowa Nr 30 im. Marii Zientary-Malewskiej w Olsztynie,
Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana” Oddział Okręgowy w Olsztynie. Kurator
Oświaty oraz Pałac Młodzieży w Olsztynie

Celem nadrzędnym tegorocznego konkursu jest ukazanie pojawiających się i pielęgnowanych przez długie lata i pokolenia dobrych relacji w naszym małżeństwie i w naszych polskich rodzinach.

Każdy z nas chciałby poznać receptę na udane małżeństwo i szczęśliwą rodzinę. Filarem powinna być bezwarunkowa miłość, wzajemny szacunek i wsparcie wszystkich członków rodziny, która kojarzy się nam z bezpieczeństwem, zrozumieniem, szacunkiem i miłością. Budują ją wspólne rytuały, dobre nawyki, wzajemne wsparcie, otwartość i poczucie więzi.

W rodzinie wszyscy budujemy i dbamy o wzmacnianie dobrych relacji między sobą pamiętając o: wspólnych posiłkach, zainteresowaniach, rozmowach, celebrowaniu świąt, wspólnej zabawie, wycieczce, dotrzymywaniu słowa. Najważniejsze jest, by chcieć i mieć dla siebie czas oraz dawać dobry przykład Rodzina zajmująca się wspólnie np. zmywaniem naczyń, sprzątaniem domu, robieniem zakupów, gotowaniem, pieczeniem, uprawianiem działki wytwarza silne, cementujące ją więzi. Wtedy członkowie rodziny lepiej się poznają, uświadamiają sobie własne uzdolnienia, doceniają włożony trud. Nie tylko obowiązki jednoczą członków rodziny, ale również rekreacja, wspólne spędzanie czasu wolnego np. spacer, wycieczki, a w razie niepogody

choćby gry planszowe, konkursy przy wyłączonym telewizorze. Nawet uzgodnienie stanowisk, czy jasne określenie o co chodzi poszczególnym osobom i wspólne poszukiwanie rozwiązań kompromisowych, prowadzi do rozładowania konfliktu, a przez to również do umocnienia na nowo odkrytej relacji wobec siebie.

W pędzącym świecie coraz rzadziej spotykamy się przy stole – przestrzeni, która powinna tętnić życiem: wspólne posiłki, rozmowy, wymiana poglądów, śmieszne historie... , wspólne zainteresowania angażujące wszystkich członków rodziny pomagające ustalić, jaka aktywność łączy członków rodziny. Wspólne rozmowy, w których dialog pozwala na pójście na kompromis, jeśli pojawi się kwestia sporna, podczas narady rodzinnej każdy może wyrazić swoje zdanie i zapoznać się z punktem widzenia innego członka rodziny. Ważna jest otwartość, opisywanie swoich uczuć, popieranie swojego zdania argumentami – bez odpowiedzi „nie, bo nie!”. Celebrowanie każdego dnia, kultywowanie tradycji rodzinnych pamiętając o urodzinach bliskich i rocznicach. Wspólna zabawa tak bardzo ważna dla dzieci! pamiętając, że dzieci liczą inaczej wspólnie spędzony czas (rodzinna jazda samochodem nie jest dla nich tak wartościowa, jak zabawa w chowanego). Dotrzymywanie słowa – jeśli coś obiecujemy,

a potem się z tego wycofujemy ważna jest rozmowa i wytłumaczenie z uszanowaniem trudnych emocji.

Dobrze jest mieć rodzinę, która zawsze wesprze, najbliższych, z którymi można porozmawiać, poartować, spędzić przyjemnie czas, miejsca, do których można zawsze wrócić, by poczuć się dobrze i bezpiecznie.

Przedstawieniem w formie prac plastycznych i grafiki komputerowej dobrych relacji we własnej rodzinie chcemy uświadomić i skłonić do refleksji, a jednocześnie utwierdzić w przekonaniu, że szanowane i pielęgnowane z pokolenia na pokolenie Dobre Relacje zarówno w małżeństwie jak i w rodzinie tworzą Silną Rodzinę stanowiącą fundament ojczyzny i społeczeństwa, w którym żyjemy, ale wymaga to od każdego z nas przede wszystkim chęci i odrobiny wysiłku oraz zaangażowania – o czym warto pamiętać.

* * *

Do udziału w konkursie zapraszamy dzieci z oddziałów przedszkolnych, dzieci i młodzież szkół podstawowych, kl. 0-III, IV-VI, szkół gimnazjalnych, szkół średnich, studentów i dorosłych.

Technika wykonania prac plastycznych dowolna (bez prac wykonanych ołówkiem), format prac A3, rysunek wykonany grafiką komputerową format A4.

Prace podpisane na odwrocie powinny zawierać: imię, nazwisko autora oraz jego adres, wiek-klasa, placówka, adres pocztowy ewentualnie mailowy i telefon kontaktowy, nauczyciel – opiekun.

Prace rolowane i składane nie będą brane pod uwagę.

Prosimy o przesłanie maksymalnie 10 prac z każdej placówki do dnia 30 czerwca 2019 r. do godz. 15.00

na adres: Szkoła Podstawowa nr 30 im. Marii Zientary-Malewskiej, ul. Pieczewska 10, 10-699 Olsztyn, Tel. (89)541-96-89, e-mail: tinka2000@wp.pl

Nadesłane prace staną się własnością organizatorów i nie będą zwracane autorom. Organizatorzy zastrzegają sobie możliwość publikacji prac bez honorariów autorskich na łamach „Biuletynu Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego” oraz zamieszczenia na stronie internetowej.

* * *

Ogłoszenie wyników oraz wręczenie dyplomów, nagród i wyróżnień laureatom będzie miało miejsce w październiku 2019 r. podczas podsumowania tegorocznych XXI Warm.-Maz. Dni Rodziny. Informacja o miejscu i terminie uroczystości będzie przekazana laureatom konkursu w terminie późniejszym. Wydarzenie to zostanie uświetnione prezentacją prac laureatów konkursu.

Blizsze informacje: Teresa Antczak – koordynator konkursu, tel. 505-03-15-75

Udział w konkursie oznacza zgodę przeniesienia praw autorskich na organizatorów oraz prezentację prac zgodnie z regulaminem konkursu (indywidualne zgody rodziców lub opiekunów prawnych na udział dziecka w konkursie, publikację pracy oraz jej prezentację, pozyskują i archiwizują poszczególni nauczyciele opiekujący się uczestnikami – zgodnie z przyjętymi w danej placówce procedurami związanymi z ochroną danych osobowych).

Do każdej pracy należy dołączyć: a/ metryczkę zawierającą następujące dane: imię i nazwisko autora pracy, klasa (lub wiek dziecka), imię i nazwisko nauczyciela, dane adresowe szkoły (przedszkola), placówki; **b/** oświadczenie rodziców (opiekunów) ucznia o zgodzie na przetwarzanie danych osobowych na potrzeby konkursu Uczniowie (osoby) pełnoletnie samodzielnie podpisują oświadczenie; **c/** oświadczenie nauczyciela/opiekuna o zgodzie na przetwarzanie danych osobowych na potrzeby konkursu. Brak zgód na przetwarzanie danych osobowych uniemożliwia udział w Konkursie.

Odpowiednie formularze można pobrać ze stron:

www.forumprorodzinne.pl

www.olsztynski.civitaschristiana.pl lub

www.warmia.mazury.pl/polityka-spoleczna/dzialania-na-rzecz-rodziny/warmińsko-mazurskie-dni-rodziny.

Relacja z przedsięwzięcia podjętego w środowisku lokalnym
w ramach XXI Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny
„Małżeństwo – dobre relacje – silna rodzina”

I. Powiat, na którego terenie miało miejsce opisane wydarzenie:

II. Miasto

III. Miasto/Gmina

IV. Gmina

V. Miejscowość, w której miało miejsce wydarzenie

VI. Data wydarzenia

VII. Główny organizator

VIII. Kto jest organem założycielskim głównego organizatora (właściwe podkreślić):

- 1) Ministerstwo, 2) Powiat, 3) Miasto, 4) Miasto-gmina, 5) Gmina, 6) Kościół,
- 7) Inne (jakie)

IX. Współorganizatorzy:

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)

X. Tytuł wydarzenia

XI. Charakter wydarzenia (właściwe podkreślić):

- 1) Ogólnopolski 2) Wojewódzki, 3) Diecezjalny, 4) Powiatowy, 5) Miejski, 6) Gminny,
- 7) Wiejski, 8) Parafialny, 9) Osiedlowy, 10) Uczelniany, 11) Szkolny, 12) Przedszkolny,
- 13) Złobek, 14) Instytucja, 15) Organizacja pozarządowa, 16) Inny

XII. Forma wydarzenia (właściwe podkreślić)

- 1) Festyn, 2) Impreza sportowa, 3) Piknik, 4) Wyjazd/wycieczka, 15) Wizyta w innej jedn., 16) Rajd, 17) Gry/zabawy, 18) Grill/poczęstunek, 19) Akcja charyt./loteria fantowa, 20) Wolontariat, 21) Msza św./urocz. relig., 22) Koncert, 23) Film, 24) Spektakl teatr., 25) Montaż słowno-muzycz., 26) Seminarium, 27) Konferencja, 28) Wykład, 29) Spotkanie/pogadanka, 30) Lekcja w szkole, 31) Konkurs, 32) Wystawa, 33) Warsztaty, 34) Wydawnictwo, 35) Kolportaż materiałów inform., 36) Targi (np. pracy), 37) Inne inicjatywy (jakie?)

XIII. Czym było dane przedsięwzięcie (właściwe podkreślić):

- 1) uroczystą inauguracją
- 2) uroczystym zakończeniem
- 3) jednym z wielu wydarzeń w ramach Dni Rodziny na Państwa terenie

XIV. Goście (np. przedstawiciele władz samorządowych, duchowieństwa, wykładowcy, osoby prowadzące itp.)

XV. Orientacyjna liczba uczestników

XVI. Patronat honorowy:

22.02.2019 r. Pierwsze spotkanie z lokalnymi koordynatorami poświęcone przygotowaniom do XXI Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny

Uczestnicy spotkania

P. Iwona Dziak mówi o Tygodniu Małżeńskim

PP. Anna i Daniel Dramowiczowie prezentują Spotkania Małżeńskie

Uczestnicy spotkania

P. Andrzej Taborski omawia regulamin XVI Konkursu Literackiego

Z prawej:
Ks. dr Michał
Tunkiewicz
prezentuje
Ogólnopolską
Olimpiadę
Wiedzy
o Rodzinie

P. Teresa Antczak prezentuje regulamin XVI Konkursu Plastycznego i Grafiki Komputerowej

P. Jolanta Dakowska przedstawia XXV Konkurs „Ośmiu Wspaniałych”

26.10.2018 r. Uroczyste Podsumowanie Jubileuszowych, XX Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny

U góry: Występ
P. Cezarego
Makiewicza

Z prawej:
Uczestnicy
Konferencji.
W pierwszym
rzędzie
Goście
Honorowi

Marszałek Województwa
P. Gustaw Marek Brzezina

Wicewojewoda
P. Sławomir Sadowski

Podsumowanie XX W-M Dni Rodziny

Marszałek Województwa, P. Gustaw Marek Brzeziński, wręcza okolicznościową statuetkę Burmistrzowi Bartoszyca, P. Piotrowi Petrykowskiemu za organizację zakończenia XX W-M Dni Rodziny

Dyrektor ROPS
P. Wiesława Przybysz
podsumowuje
XX W-M Dni Rodziny

Uczestnicy
Konferencji

Przemawia
Przewodn. Rady ds. Rodzin
P. Andrzej Taborski

Uczestnicy Konferencji

Mali artyści. Chwile przed występem

Podsumowanie XX W-M Dni Rodziny

Prowadząca Konferencję
P. dr Anna
Książak-Gregorczyk

P. Jolanta Dakowska przedstawia Laureatów
XXV Konkursu „Ośmiu Wspaniałych”

P. Jolanta Dakowska,
warmińsko-mazurski
lider Ogólnopolskiego
Samorządowego
Konkursu Nastolatków
„Ośmiu Wspaniałych”

Marszałek Województwa P. Gustaw Marek Brzezina gratuluje
„Ośmiu Wspaniałym”, w tym trójce „Wspaniałych Polski”

Występ zespołu
„Krew, Pot i Łzy”,
który tworzą uczniowie
Szkoły Muzycznej Casio
w Olsztynie (cd. na str. następczej)

Uczestnicy Konferencji

XVII. Patronat medialny:

XVIII. Krótka relacja (do 10 zdań):
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

XIX. Opis nadesłanych zdjęć (prosimy nadesłać nie więcej niż 3 ponumerowane zdjęcia z jednego przedsięwzięcia)

- 1)
- 2)
- 3)

XX. Dane osoby, która sporządziła relację (do ewentualnego kontaktu): imię i nazwisko, numer telefonu, adres poczty mailowej)

* * *

Uwaga: Relację powyższą oraz zdjęcia w postaci osobnych plików (z zaznaczeniem, której relacji i wydarzenia dotyczą) należy przesłać **do dnia 30 czerwca 2019 roku**, na adres poczty mailowej andrzej.taborski@interia.pl

oraz do wiadomości: n.waleszczynska@warmia.mazury.pl

Ewentualne „papierowe” wersje wraz ze zdjęciami lub nagrane na płytach DVD należy przesłać na adres: Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana”, Oddział Okręgowy w Olsztynie, 10-028 Olsztyn, ul. Prosta 5/6 z dopiskiem „Dni Rodziny”

Najciekawsze relacje lub ich streszczenia oraz wybrane fotografie znajdują się w 43 numerze (październikowym) „Biuletynu Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego”.

Relacje posłużą także do dokonania szczegółowych analiz i podsumowań tegorocznych Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny.

Liczymy, że inicjatywy podejmowane w lokalnych społecznościach będą przede wszystkim nawiązywały do hasła tegorocznej edycji Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny: „Małżeństwo – dobre relacje – silna rodzina”, które zostało wybrane w listopadzie 2018 r. podczas spotkania z koordynatorami z około stu propozycji zgłoszonych przez jego uczestników.

Dziękujemy za dotychczasową miłą i owocną współpracę oraz liczymy na dalszą. Życzymy satysfakcji z zaangażowania się w tę największą w naszym regionie inicjatywę prorodzinną, jaką są Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny.

Zarówno powyższy formularz, jak też regulaminy XVI Wojewódzkiego Konkursu Literackiego oraz XVI Wojewódzkiego Konkursu Plastycznego i Grafiki Komputerowej są zamieszczone na stronie internetowej: www.olsztynski.civitaschristiana.pl

Można także otrzymać, zgłaszając zapotrzebowanie na adres: andrzej.taborski@interia.pl

Uroczyste Podsumowanie XX Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny

Zaproszenie

Podsumowanie XX Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny
Rodzina – Dom – Ojczyzna

Uroczyste podsumowanie XX Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny odbyło się 26 października 2018 r. w Warmińsko-Mazurskim Urzędzie Wojewódzkim w Olsztynie.

Jak co roku, przybyli na nie reprezentanci samorządów, organizacji społecznych, instytucji z terenu całego województwa, a także laureaci wojewódzkich konkursów.

Spotkanie prowadziła **dr Anna Książak-Gregorczyk z WNS UW-M.**

Uroczystość rozpoczął recital **Cezarego Makiewicza**. W zaprezentowanych piosenkach jego autorstwa przewijały się wątki patriotyczne i rodzinne.

Jako pierwszy głos zabrał **Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego, p. Gustaw Marek Brzezin:**

Jubileuszowe, XX Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny obchodzimy w roku stulecia odzyskania przez Polskę niepodległości. I tak się złożyło, że też dwudziestolecia funkcjonowania Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Hasło: „Rodzina – Dom – Ojczyzna” to z pewnością też nie przypadek w tak szczególnym roku, w tak szczegól-

nych obchodach stulecia odzyskania niepodległości. Dzisiaj możemy swobodnie i pewnie, z całym przekonaniem powiedzieć, że gdyby nie polskie rodziny, gdyby nie kultywowanie tradycji i języka, gdyby nie kultywowanie patriotyzmu i narodowości, z pewnością niepodległość ciężko byłoby odzyskać po 123 latach niewoli. I tak się dzieła – można powiedzieć – w tych wielu trudnych czasach historii naszej Ojczyzny, naszego narodu i jestem przekonany, że te wartości, które są aktualnie utrzymywane w polskich rodzinach, świadczą o dzisiejszej wartości naszego narodu i świadczą będą również o przyszłości Polski, narodu polskiego i Rzeczypospolitej Polskiej. Stąd pierwsze ukłony właśnie do rodzin, do rodzin polskich, do naszego społeczeństwa, które teraz w tych rodzinach, w tych wartościach widzi teraźniejszość i przyszłość.

Szanowni Państwo. Jest mi niezmiernie miło, że samorząd województwa podjął się tego wielkiego wyzwania: inicjowania obchodów Dni Rodziny na Warmii i Mazurach. I to jest widoczne na bieżąco w naszej

strategii społecznej, ale też strategii prorodzinnej. Ale powiem tutaj szczerze, otwarcie, że bez Państwa wspólnego zaangażowania, bez administracji rządowej, bez szeregu stowarzyszeń, bez Ekscelencji i Kościoła, ale też Kościołów, bo tak też trzeba tutaj mówić w wymiarze regionalnym, zaangażowania organizacji pozarządowych, samorządów wszystkich szczebli, co bardzo cieszy: również młodego pokolenia – jak tutaj widać, dedykowane do Was konkursy i zajęcia są dobrze przyjmowane – nie osiągnęlibyśmy tego sukcesu, jakim niewątpliwie jest ta powszechna marka obchodów Dni Rodziny na Warmii i Mazurach. Bardzo serdecznie za tę współpracę, za tę wspólną działalność pragnę wszystkim Państwu podziękować.

Szanowni Państwo. Chcę też powiedzieć, że oprócz myśli, strategii i działań społecznych możemy i pozyskujemy wsparcie unijne w zakresie pomocy rodzinom, szczególnie tym w trudnej sytuacji. Tutaj też możemy już zauważyć wyraźny zasięg działań projektowych. Tych projektów jest około 20, około 13 beneficjentów zaangażowało się w konkursowe kwestie i ponad 14 milionów jest już zakontraktowanych w działaniach prorodzinnych. Pieniądze są. Trzeba bardzo mocno jeszcze z nich skorzystać i w tym roku, i w następnych, aż wyczerpiemy całą pulę do końca 2020 roku. Serdecznie zachęcam do tych działań.

Szanowni Państwo, Ekscelencjo, Czciogodni Księża, Panie Wojewodo, samorządowcy, organizacje pozarządowe – dziękuję za ten wymiar wspólnego działania. Dzisiaj mamy ogromną wartość funkcjonowania Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny, tych, które jednoczą całe nasze społeczeństwo w regionie. I niech tak trwa zawsze. Tego bardzo gorąco życzę. Wszystkiego najlepszego.

Jako drugi głos zabrał **Wicewojewoda Warmińsko-Mazurski, p. Sławomir Sadowski:**

To XX już Dni Rodziny w województwie warmińsko-mazurskim. Jedyne w Polsce, bo chyba w żadnym Urzędzie Wojewódzkim nie jest obchodzona taka uroczystość, takie spotkanie. Rodzina – Dom – Ojczyzna to jest hasło, to są słowa, które dzisiaj nam przyświecają. Warto wspomnieć, że nasza uroczystość przebiega w setną rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości. 11 listopada 1918 roku to był również koniec I wojny światowej, kiedy Niemcy podpisali kapitulację w tym słynnym wagonie kolejowym w Compiègne. I trzeba powiedzieć o jeszcze jednym wydarzeniu historycznym. 13 kwietnia 1966 roku minęła tysięczna rocznica funkcjonowania państwa polskiego. Oczywiście, przed rokiem 966 były mechanizmy państwowotwórcze. Jestem historykiem, łatwo mi o tym mówić. Ale trzeba pamiętać, że mamy już 1052 lata istnienia państwa polskiego. Różnie te dzieje nasze przebiegały. Były dzieje wzniosłe, ale i tragiczne, jak 123 lata niewoli. Warto powiedzieć też, że rodzina, Kościół, wiara są najważniejsze. Ale bardzo ważna jest pamięć narodowa, regionalna, pamięć rodzinna. W tej pamięci mieści się tradycja i tożsamość, i wartości, które przez wieki przyświecały właśnie Polakom: Bóg, honor, Ojczyzna... a także to wychowanie, które odbywało się w okresie międzywojennym, jak np. ZHP... I to były takie wartości: szanuj matkę, słuchaj starszych, kochaj Polskę, bądź dobrym Polakiem. Ale również te wartości miały miejsce w naszych rodzinach. Były przekazywane z pokolenia na pokolenie. Warto też wspomnieć o takiej „instytucji” Matki Polki. Kiedy byliśmy pod zaborami, kiedy to wybuchały powstania, wtedy kobiety brały na siebie ciężar wychowania dzieci. Mężczyźni pracowali albo walczyli. One ponosiły cały ciężar wychowania, bo wychowanie odbywa się w rodzinie, a później dopiero w szkole. I od tego, jakie będzie to wychowanie, taka będzie Polska. Bo Ojczyzna jest wspólnym domem. I te wartości muszą być prze-

kazywane. Bo naród który traci pamięć, przestaje być narodem. Mamy tego przykłady. A więc wielkie uznanie dla tych, którzy dbają o rodzinę.

Im może warto wspomnieć o wieku XVIII, kiedy po powstaniu listopadowym zorganizowała się Wielka Emigracja, m.in.: Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki, Cyprian Kamil Norwid, Fryderyk Chopin, Stanisław Moniuszko, później Artur Grottger i wielu innych malarzy. To oni ukazywali nasze dzieje takim tułaczym losem przeplatanim często łzami. To widać w utworach literackich... tę tęsknotę, ale pisane to było ku pokrzepieniu serc. To nam pozwalało przetrwać.

Ojczyzna to nasza spuścizna, nasze dziedzictwo. To, co mamy do przekazania następnym pokoleniom, Musimy tych wartości przestrzegać. Naród – od słowa ród. Ale budujemy społeczeństwo oparte także o tolerancję. Polska była przykładem tolerancji przez wieki.

Szanowni Państwo. Patriotyzm, kultura, cywilizacja. Ale wracam na teren nam współczesny. Dbajmy o rodzinę. Każdy, jak może. Można podawać przykłady. Państwo wiedzą: dba rząd, dbają samorządy... I tu jest przykład współpracy między rządem a samorządem. Są przekazywane środki na utrzymanie rodzin, są różne programy rządowe i samorządowe. Rodzina musi być wspomagana. Dla mnie to nie ulega wątpliwości. I Państwo też wspomagacie nasze rodziny także w województwie warmińsko-mazurskim. I za to możemy Państwu podziękować.

Życzę Państwu wszystkim tu obecnym wszystkiego najlepszego, co się w życiu może zdarzyć. A na ręce Pani Dyrektor Wiesławy Przybysz chciałbym przekazać wiązankę kwiatów.

Kolejnym mówcą był **Ks. Abp dr Józef Górzynski, Metropolita Warmiński**: Ten temat, hasło tegorocznych Dni Rodziny – trzy słowa połączone myślnikiem, powi-

zane są tu trzy wymiary, trzy wartości. I myśle, że choćby w świetle tego, co usłyszeliśmy przed chwilą, można by wstawić tam równie dobrze znak równości. Być może należy wstawić znak równości zamiast tego myślnika, pokazując, że to są rzeczywistości niemal tożsame. To, co usłyszeliśmy przed chwilą, nie chciałbym wracać do tych samych treści, bo są one w jakimś sensie dla nas oczywiste, ale wiemy, że szczególnie dziś, w stulecie odzyskania niepodległości i wolności Ojczyzny, które świętujemy, winniśmy sobie tu przypominać. To bardzo mocno właśnie tu podkreślę, bo jasno widać ową tożsamość. I nawiązując do słów Pana Marszałka i Pana Wojewody, wiemy, że tej wolności Ojczyzny by nie było. Bo ona była zdobywana, jak wielu to pokazuje, różnymi drogami. Była i droga militarna, droga literacka – piórem – wiele ogromnych dzieł niezwykle dla nas ważnych, przypominających naszą tożsamość. Była i droga duchowa, zaangażowanie gigantów ducha, jakimi byli nasi wielcy rodacy. To wszystko było podjęte pewnym trudem. Ale ten trud miał swoje źródło. I to źródło było bez wątplenia w rodzinach. Kto chciałby sobie tę tezę w sposób niezwykle sugestywny potwierdzić, to zachęcam do przeczytania książki śp. Barbary Wachowicz *Matki wielkich Polaków*. Malutki Józio Piłsudski swojej mamusi złożył ślubowanie, widząc, jak ona o Ojczyźnie opowiadała, o nieszczęściu Ojczyzny w niewoli. On wtedy jako malutki chłopiec mamie swojej ślubował, że on tę Ojczyznę wolną mamie odda. I tego dotrzymał. To tam się rodziły postawy patriotyczne, które potem nabrały znaczenia wtedy, kiedy ci ludzie dorastali, nie rezygnując z tych swoich pragnień najgłębszych – prychodzili do działania.

Mamy tego świadomość, że kiedy dzisiaj myślimy o dobru Ojczyzny, rozważanie w oderwaniu od domu i od rodziny jest po prostu czymś błędnym. To za mało powiedziane, bo próżnym, pustym. Te pojęcia

nie połączone ze sobą – to są puste pojęcia. Dlatego trzeba cenić ten trud, który został podjęty w ramach naszego regionu i dziękować wszystkim, którzy tego trudu się podejmują właśnie dlatego, że on jest tak istotny we wszystkich tych wymiarach, kiedy myślimy i o rodzinie, i o naszym domu, i gdy myślimy o naszej umiłowanej Ojczyźnie.

Dlatego chciałbym podziękować. To już XX edycja trudu konkretnie podjętego w ramach naszego województwa, unikalnego, jak słyszeliśmy przed chwilą, i na pewno wpisującego się w to niezwykle istotne zaangażowanie, jakie powinno być podejmowane przez wszystkich. Im szerzej w tym uczestniczymy, tym lepiej o nas świadczy

Bardzo mi się podoba ten plakat, który tu widzimy. Uważam, że jest niezwykle wymowny – tej szczęśliwej rodziny. I szczególnie miła tego młodzieńca, którego widzimy najwyżej. Chyba zatroskany nad tą rodziną, co z nią będzie. Myślę, że ten trud, który podejmujecie, drodzy Państwo,

jest próbą pomocy temu młodzieńcowi, żeby tę troskę nad swoją rodziną mógł rozwiązać. I chciałbym życzyć, żeby on nie musiał mieć takiej miny, choć ona jest urocza, ale żeby dołączył do grona tych roześmianych. Myślę, że ten trud, który podejmujecie, jest

właśnie trudem w tym kierunku. I bardzo za to dziękuję, Szczęść Boże.

Marszałek Województwa, **p. Gustaw Marek Brzezina**, podziękował samorządowi miasta Bartoszyce za podjęcie się trudu zorganizowania uroczystego Zakończenia XX Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny i wręczył okolicznościową statuetkę burmistrzowi Bartoszyce, **p. Piotrowi Petrykowskiemu**.

Dziękując, **Pan Burmistrz** powiedział do zebranych:

Ogromnym zaszczytem było dla samorządu Bartoszyce zorganizowanie Zakończenia Dni Rodziny. W naszym mieście wielokulturowym. I nie odniosę się w swojej wypowiedzi do tego, co już dzisiaj mówiono. O Domu i Ojczyźnie **można** mówić godzinami, o tym **warto** mówić godzinami, o tym zawsze **trzeba** mówić godzinami.

Ale odniosę się do wielopokoleniowości. Do tego, co jest bardzo ważne w rodzinie, co jest bardzo potrzebne rodzinie. Do tego, aby od najmłodszego do seniora być i czuć się tą rodziną. Aby mieć możliwość wskazywania tym najmłodszym szacunku do tych najstarszych – to jest po pierwsze. I opieki nad tymi, którzy już sobie nie radzą. Czy są najmłodsi, czy są najstarsi.

Samorząd miasta Bartoszyce od kilku lat robi jedną z fajnych rzeczy. Bardzo drobnych, prostych. Łączymy w infrastrukturze dwie bardzo podstawowe sprawy. Siłownię zewnętrzne z ławeczkami i placami zabaw. Z tego powodu też powstała OSA (Otwarta Strefa Aktywności) – rządowy program, z czego się bardzo cieszę. Ale my to już stworzyliśmy wcześniej. To jest ważne, żeby nawet przy zabawie, przy tej chęci spotkania gdzieś na zewnątrz móc właśnie pokazywać tę wielopokoleniowość i czuć, że to jest ważne. Domy się zmieniają, stajemy się czasami niewolnikami tych domów – małych klitek. Jest coraz mniej możliwości kontaktu babci z wnuczkami.

Ale te programy, te XX Dni Rodziny, te dwadzieścia lat edycji tak wspianego

programu powoduje, że możemy tę formułę wzmacniać, że możemy to robić przez więcej niż 700 spotkań, corocznie coraz więcej, czego gratuluję wszystkim samorządom, wszystkim, którzy się angażują.

Jeszcze raz dziękuję za możliwość organizacji Zakończenia XX Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny, za wybranie samorządu miasta Bartoszyce na tę wspianą okoliczność. Dziękuję serdecznie.

Następnie **p. Jolanta Dakowska**, Warmińsko-Mazurski Lider Młodzieżowego Wolontariatu, przedstawiła przebieg XXIV edycji Ogólnopolskiego Konkursu Samorządowego Nastolatków „Ośmiu Wspianych”. Na scenę zaprosiła (wraz z opiekunami) wojewódzkich laureatów tegoż konkursu, wśród których znalazła się też trójka laureatów ogólnopolskiego finału, jaki miał miejsce w Trzebiatowie. „Wspianymi Polski” zostali reprezentujący nasze województwo: **Weronika Chworak** (Olsztyn), **Patryk Pieczarka** (Elbląg), **Dominik Rimaszauskas** (Powiat Ostródzki). Każdy z nich podzielił się ze słuchaczami kilkoma informacjami o swojej pracy wolontariackiej.

Głos zabrała **Dyrektor ROPS, p. Wiesława Przybysz**. Zwróciła uwagę, jak ważne jest to, że potrafimy wspólnie podejmować różne inicjatywy. Dlatego Dni Rodziny są tak ważne dla naszych społeczności lokalnych. Przypomniała, że Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny wprawdzie przebiegają na przełomie maja i czerwca, ale przygotowania do nich zaczynają się już w listopadzie roku poprzedniego, kiedy wybierane jest ich hasło. Są wtedy dyskusje, nawet negocjacje, by ono było jak najbardziej atrakcyjne i zrozumiałe. Dni poprzedzane są też seminariami, w których uczestniczą koordynatorzy lokalni i osoby zainteresowane. Przygotowywany jest plakat i kolejny numer „Biuletynu Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego”. W terenie tworzą się partnerstwa, przygotowujące poszczególne inicjatywy. Dni kończą się w którymś

ze środowisk lokalnych na terenie województwa. Natomiast w październiku odbywa się w Olsztynie uroczyste podsumowanie, podczas którego wręczane są nagrody i wyróżnienia w konkursach wojewódzkich. Następnie Dyr. W. Przybysz zapoznała uczestników konferencji z niektórymi inicjatywami lokalnymi, prezentując najciekawsze zdjęcia z ich przebiegu.

Głos zabrał także Przewodniczący Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego, **p. Andrzej Taborski**. Rozpoczął swoją wypowiedź od opisu rysunku satyrycznego, jaki przed wielu laty zobaczył w jednym z tygodników. Na rysunku tym na pierwszym planie widoczny był fotel bujany, na którym siedział zamyślony starszy pan. Obok niego na podłodze bawił się chłopiec, a jego zabawką był ludzik w kształcie robota bądź kosmity. Nad głową siedzącego w fotelu mężczyzny był obłoczek ilustrujący jego myśl, która brzmiała następująco: *Mój Boże, mój Boże. Jak ten czas przeleciał. Ja z prochu powstałem, z atomów mój dzieciak. Dziś z trwogą patrzę na przyszłość nauki i sam siebie pytam: Z czego będą wnuki?*

Mówca kontynuował:

Ten satyryczny rysunek, o którym tu mówię, skojarzył mi się nieprzypadkowo właśnie dziś, gdy podsumowujemy XX, jubileuszowe Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny. To już tyle lat upłynęło, gdy powstał pomysł, by takie Dni organizować, gdy nieśmiało inaugurowaliśmy pierwszą ich edycję. Iluż to z Państwa tu obecnych jeszcze nie było wówczas na świecie! A Dni nie tylko trwają nieprzerwanie od 20 lat, ale rozwinęły się do rozmiarów, jakich chyba wtedy nie spodziewaliśmy się. W ciągu tych dwudziestu lat zdarzyło się naprawdę wiele. Dziś być może bardziej niż wtedy trzeba nam rodzinę promować, ukazywać, jaka powinna być, jaki jest jej najgłębszy sens i jak ważna jest nie tylko z punktu widzenia pojedynczego człowieka, dla którego po-

winna być podstawową wspólnotą życia i miłości, ale też z punktu widzenia społeczeństwa, narodu i państwa. Dlatego podobnie jak w tym rysunku mamy prawo pytać: Jaka jest i powinna być jej przyszłość?

Podobnie też, jak w tym rysunku, możemy samych siebie spytać: Jaka jest przyszłość Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny? Jak powinny wyglądać, żeby angażowały jeszcze szersze kręgi naszego społeczeństwa, może żeby nie ograniczały się jedynie do festynów, pikników czy imprez sportowo-rekreacyjnych – choć i one są bardzo ważne – ale żeby przynosiły bardziej konkretne i bardziej trwałe owoce dla naszych rodzin, dla społeczności lokalnych, narodu i dla lepszej przyszłości Polski. Żeby ci, którzy być może stracili lub tracą wiarę w rodzinę – na nowo ją odzyskali lub się w niej umocnili.

I jeszcze jeden chyba niemniej ważny wątek, z jakim kojarzy mi się wspomniany rysunek satyryczny. Jak pamiętamy, tegoroczne Warmińsko-Mazurskie Dni Rodziny przebiegały pod hasłem „Rodzina – Dom – Ojczyzna”. Dziś chyba doskonała okazja, by po raz kolejny zapytać samych siebie, czym dla nas jest Ojczyzna. Czy jest ona dla nas domem, czy hotelem, z którym nie czujemy żadnego związku emocjonalnego. Czy interesuje nas jej przyszłość i co dla tej przyszłości robimy. Czy współczesna rodzina tak jak kiedyś, zwłaszcza w czasach niewoli, jest dziś ostoją Ojczyzny i czy będzie nią nadal. Może warto zapamiętać takie oto słowa, jakie w styczniu 1961 roku wypowiedział John Fitzgerald Kennedy podczas przemówienia inauguracyjnego: *Nie pytajcie, co ojczyzna może zrobić dla was, pytajcie, co wy możecie zrobić dla niej*. To samo możemy sparafrazować, mówiąc: Nie pytajcie, co może dać wam rodzina. Pytajcie, co wy możecie jej dać.

Przed paroma dniami obchodziliśmy 40. rocznicę wyboru kard. Wojtyły na papieża. Przy okazji tej rocznicy przeżywaliśmy 18

Dzień Papieski. Tym razem pod hasłem: *Promieniowanie ojcostwa*. Hasło było powtórzeniem tytułu dramatu, jaki w 1964 r. napisał późniejszy papież, Jan Paweł II, jeszcze jako arcybiskup metropolita krakowski. Dramat ten nazwał autor słowem **MISTERIUM**.

Przy okazji tegorocznego Dnia Papieskiego zarówno w słowie Księży Biskupów, jak podczas homilii, które słyszeliśmy w kościołach, ale też w mediach, że obok słów: *promieniowanie ojcostwa* padał też zwrot: *promieniowanie macierzyństwa*.

Niech tegoroczne Dni Rodziny, które dziś podsumowujemy, *promieniują rodzinnością*, ale też coraz głębszym patriotyzmem. Tego Państwa życzę w imieniu Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego i własnym.

Drugą część konferencji rozpoczął występ zespołu „**Krew, Pot i Łzy**”, który tworzą uczniowie Szkoły Muzycznej Casio w Olsztynie. Wykonali oni kilka piosenek patriotycznych. Ich „mocne uderzenie” zostało nagrodzone burzliwymi oklaskami.

Omówienia XV Wojewódzkiego Konkursu Plastycznego i Grafiki Komputerowej „Rodzina i dom fundamentem Ojczyzny” dokonała jego koordynatorka, wiceprezes Stowarzyszenia Wspierania Działań Prorodzinnych „Forum Prorodzinne”, **p. Teresa Antczak** (laurateatów prezentowaliśmy w poprzednim numerze „Biuletynu”). Zwycięzcom zostały rozdane nagrody Marszałka (wręczała p. Dyr. ROPS **Wiesława Przybysz**), Wojewody (wręczał Wicewojewoda **p. Sławomir Sadowski**), a także nagrody i wyróżnienia ufundowane przez Dyrektora SP Nr 30 im. Marii Zientary-Malewskiej w Olsztynie, Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana” Oddział Okręgowy w Olsztynie oraz Pałac Młodzieży im. Orłąt Lwowskich w Olsztynie.

Wyrazy uznania i gratulacje laureatom Wojewódzkiego Konkursu Literackiego „Dom rodzinny ostoją Ojczyzny” (prezentowaliś-

my ich w poprzednim numerze „Biuletynu”) i ich opiekunom złożył jego koordynator, przedstawiciel Katolickiego Stowarzyszenia „Civitas Christiana” i Przewodniczący Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego, **p. Andrzej Tabor-ski**. Konkurs podsumowała Sekretarz Rady i członek Jury, **p. Wanda Kuca**:

Od kilku lat, jako sekretarz Rady ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego, jestem członkiem jury Konkursu Literackiego odbywającego się w ramach Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny. I co roku jest to dla mnie wielki zaszczyt, przyjemność i niesamowite doświadczenie, poznanie umiłowania rodziny, marzeń o „prawdziwej” rodzinie, a w tym roku – w sposób szczególny – także i Ojczyzny. To w nawiązaniu do tegorocznego hasła: „Rodzina – Dom – Ojczyzna”.

Tak się składa, że co roku, gdy z wielką uwagą czytam prace literackie, ze wszystkich w sposób szczególny wyłania się kilka niezwykle pięknych zdań. Są to wręcz motta. Tak też stało się w czasie tej edycji Konkursu. W jednej z prac Młodego Człowieka wyczytałam takie oto zdanie: „Jestem Polakiem z krwi i kości; i z ziemi ojczystej...”

W jakże piękny sposób ów autor wyraził, że do bycia Polakiem nie wystarczą rodzice, ich przynależność narodowa, ale czymś, co nas identyfikuje, jest także miejsce, gdzie się urodziło, gdzie się mieszka. Szczególnie ważne jest to dla młodego pokolenia obecnie zamieszkującego Warmię i Mazury, gdzie przecież wszyscy jesteśmy skądś... Jak wiemy, tereny te przed wojną zamieszkałe były w większości przez ludność narodowości niemieckiej. Nasi przodkowie przybyli tutaj nieraz dobrowolnie, uciekając przed dotychczasową biedą, strachem, szukając bezpieczniejszego, lepszego życia. Ale często okoliczności przyjazdu w te strony były okupione wręcz traumą. Z obecnej Białorusi, Litwy, Ukrainy. To był bardzo smutny

czas, dramatyczna karta w historii, a przede wszystkim dla konkretnych – naszych rodów. Przecież w obu przypadkach trzeba było opuścić własny dom! Dom swoich przodków, ukochane pola, lasy, miejsca urodzenia iluś wstecz pokoleń, cmentarze, gdzie pochowani byli ukochani bliscy, sąsiedzi, przyjaciele. Wszystko trzeba było pozostawić i wyjechać w nieznaną. Z nadzieją powrotu, może kiedyś... „do siebie”, lub bez niej... Ale powoli ta warmińska, mazurska ziemia stała się ich ojczyzną. Na świecie pojawiało się kolejne i kolejne pokolenie, już nie tak bardzo naznaczone przeszłością. Nasi rodzice, my, nasze dzieci często już nie znamy innej Ojczyzny. Teraz właśnie te tereny stały się naszą Ojczyzną.

Tymczasem obecna sytuacja ekonomiczna, gospodarcza naszego kraju daje możliwość, ale często wręcz zmusza do opuszczenia domu rodzinnego. Wyjeżdżamy za lepszą pracą, lepszymi warunkami płacowymi. Pozostaje rodzina. I ta najbliższa, ale i ta dalsza, znajomi, przyjaciele. I dobrze, że jest dokąd wrócić. Przynależność taka daje poczucie bezpieczeństwa, spokoju i nadziei, że istnieje OJCZYŻNA a w niej miejsce zwane DOMEM, a może i RODZINA, która kocha, tęskni i czeka. Tak, to bardzo ważne, gdzie się mieszka.

Wyróżniono nagrody Marszałka Województwa (wręczała Dyr. ROPS **p. Wiesława Przybysz**), Wojewody (wręczał Wicewojewoda **p. Sławomir Sadowski**), a także nagrody i wyróżnienia ufundowane przez Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana” Oddział Okręgowy w Olsztynie (wręczał Sekretarz Generalny tegoż Stowarzyszenia i Przewodniczący Zarządu Oddziału Okręgowego w Olsztynie, **p. Zbigniew Poloniewicz**). Wręczono także skromne upominki książkowe opiekunom laureatów w Konkursu Literackiego.

(oprac. and)

(Uwaga: teksty wystąpień nie są autoryzowane)

ARTYKUŁY

Droga do szczęścia

Jest cudownie, kochacie się z całych sił, a za chwilę klóćcie, by potem czule pogodzić się aż do następnego spięcia... Do czego prowadzi taka relacja? Do ołtarza, czy do rozstania? Jak stworzyć udany związek? Czy są etapy budowania relacji i na czym one polegają? Czy wystarczy magia miłosnej chemii? Czy warto wiedzieć coś więcej o kształtowaniu relacji tej najważniejszej, bo na całe życie. Co psychologia mówi o związkach?

To, co powinniśmy wiedzieć, to właśnie to, że związki są dynamiczne i przechodzą przez różne etapy. **Pierwszym** etapem jest zainteresowanie i ma charakter emocjonalny. Często jest związany z brakiem wystarczającej wiedzy na temat tego, co nas w drugiej osobie pociąga. Ludzie, nie wiedząc czego właściwie szukają w drugiej osobie, a także nie znając swoich potrzeb, czują ciekawość motywującą ich do odkrywania: Kim on/ona jest? Co on/ona tu robi?

Często może działać pierwsze wrażenie i opisywana w literaturze przedmiotu chemia... Pojawia się **kolejny krok**, w którym zagłębiamy się w relację. Odkrywamy więcej na temat danej osoby i jeśli zauważymy że możemy na nią liczyć na różnych poziomach podobieństwa, czujemy się bezpiecznie. Jednak pociągają nas różnice, bo wiemy nieświadomie, że dzięki nim uzupełniamy pewne własne braki, co zawsze prowadzi do rozwoju. Wcześniej czy później zaczynamy się zastanawiać, czy ta osoba mogłaby być partnerką/partnerem na resztę życia. Pojawiają się pewne generalizacje związane z umieszczeniem osoby w określonych rolach życiowych oraz namietność i pociąg seksualny.

Weryfikujemy na poziomie emocjonalnym: czy dobrze się czujemy z tą osobą? Uczuciowym – czy jest nam razem bezpiecznie? Czy bycie ze sobą jest pasjonujące, kreatywne?

Jeśli łączymy się na coraz większej liczbie poziomów, zainteresowanie wzrasta, a wraz z nim pojawiają się plany na bycie razem i tworzenie związku. Świadomie lub nieświadomie ustalacie warunki, na jakich jesteście razem i kim dla siebie jesteście. Na tym etapie może zacząć rosnąć pole relacji **MY**, bo do tej pory mamy do czynienia z dwoma **JA** i zaspakajaniem egocentrycznych potrzeb. Jeśli relacja się rozwija, ewaluuje w kierunku coraz większej głębi i siły. Para zaczyna na siebie liczyć, wie że może podołać większym problemom i wyzwaniom. Snuje plany na przyszłość, myśli o małżeństwie.

Intensywność przeżywania, która się pojawia na etapie **czwartym**, może być i jest podłożem pierwszych poważniejszych konfliktów, które, jeśli zostaną pokonane, spajają związek.

Na **piątym** etapie silne **MY** pozwala myśleć o małżeństwie. Przyszłość wydaje się klarowna, snuje się wspólne plany, „na zawsze” jest możliwe, małżeństwo jest naturalną kolejną rzeczą, pojawiają się rozmowy o dzieciach. Związek staje się priorytetem, a nie dodatkiem do życia.

Na **szóstym** etapie skonstruowane zostaje poczucie bezpieczeństwa, związek jest zalegalizowany, snujecie wspólne plany, mieszkanie na kredyt... myślicie o dzieciach. Jest sielanka, ale to ona właśnie zabija czujność. Skoro jest dobrze, to nie musimy świadomie dbać o siebie. Skoro jesteśmy razem i jest dobrze, to zawsze

tak będzie... **MY** jest bardzo silne, ale wyidealizowane.

Na **siódmym** etapie przychodzi kryzys jako efekt braku świadomego zarządzania związkami i spoczęcia na laurach w jego wcześniejszych fazach. Wzorce zachowań są irytujące, bo powtarzają się nawykowo w określonych sytuacjach. Para może się od siebie oddalać, na siłę spróbować się zbliżyć, albo zacząć pracę nad sobą i pokonać problemy. I jest to jedyne wyjście, jeśli chce się budować świadomą relację. Etap **ósmy** to faza transformacji związanej z urodzeniem dziecka. Powstaje osobowość ojca i matki, które przejmują związek i dominują w polu relacji. Takie czynniki, jak niewyspanie i zmęczenie, a także brak wiedzy, jak reagować, utrudniają przechodzenie przez ten etap chaosu. Ale chaos jest elementem nauki.

Pojawia się więcej miłości, ciepła życzliwości, wdzięczności i wyższych poziomów świadomości. Choć bywa trudno logistycznie ogarnąć sytuację, siła uczuć jest większa i silniejsza. Jeśli para będzie się uczyć i współpracować ze sobą, przejdzie do etapu **dziewiątego**. Powstaje rodzina. **MY** zbudowane wcześniej jest teraz większe i silniejsze. Poczucie bez-

pieczeństwa jest budowane przez świadome wzorce komunikacji i pojawia się szczęście, które nie jest tylko emocjonalnym „hajem”, ale owocem rozumienia, czym jest dojrzałe bycie razem.

Następuje etap **dziesiąty**, czyli kryzys. Z jakiegoś względu pojawił się demon, który okazał się niezwykle silny. Być może w formie porażki finansowej, utraty pracy, choroby... Jako efekt uboczny mogły się pojawiać zdrada, kłamstwa, zmęczenie niezrozumiałymi konfliktami. Jest okres największej transformacji w życiu. Jeśli para przetrwa, prawdopodobieństwo tego, że się rozstanie w przyszłości, jest znikome. Doświadczenie z poprzednich dziesięciu etapów daje partnerom wiarę w siebie, a wyuczone narzędzia pozwalają sobie radzić z problemami. Okazuje się, że nie jest to wielką tajemnicą, jak to się stało, żeśmy się spotkali, jak pokonaliśmy razem zakręty, chwile zniechęcenia, nie dali się pokusom i wciąż szczęśliwie jesteśmy **RAZEM**.

Elżbieta Smolińska

psycholog, członek Rady ds. Rodzin
Województwa Warmińsko-Mazurskiego
trener programu „Szkoła dla Rodziców
i Wychowawców”

Panorama relacji małżeńskich i rodzinnych

Jak bogate w relacje może być życie społeczne, można się przekonać przyglądając się najmniejszej komórce społeczeństwa, jaką jest małżeństwo i rodzina. Są one w tej sferze swego rodzaju mikrokosmosem, choć nie zawsze sobie z tego zdajemy sprawę. Dla wielu z nas tajemnicą trudną do pojęcia jest to, jak jest możliwe, że są takie małżeństwa i rodziny – także w zasięgu naszego wzroku – które tak naprawdę bez większych powodów się rozwodzą, a inne – mimo niemałych trudności, a nawet tragedii życiowych, trwają i obchodzą wciąż nowe i wciąż

piękniejsze jubileusze; trwają, jak to się mówi „po grobową deskę”, a potem – mimo śmierci współmałżonka – ta trwałość i nierozzerwalność nadal widoczna jest gołym okiem, może być podziwiana i stawiana za przykład dla innych.

I choć media niemal prześcigują się w głośnianiu kryzysu czy rozpadu małżeństw osób znanych, a niektórzy tzw. celebryci jakby sami dopominali się, by o kryzysie czy rozpadzie ich małżeństwa dowiedział się cały świat, to małżeństwa z długoletnim stażem są jakby w cieniu zainteresowań środków spo-

lęcznego przekazu, a mogłyby być wspinałym przykładem dla innych. I to one mogłyby być swego rodzaju urealnieniem bajkowego świata: *I żyli długo i szczęśliwie*. Bo tak przecież nie musi być tylko w bajce.

Rodzi się chyba uzasadnione pytanie: od czego zależy udane małżeństwo i szczęśliwa rodzina? Szczególnie ma prawo, a może i obowiązek, pytać o to młode pokolenie, które staje przed wyborem drogi życiowej i chce sobie zbudować wymarzoną przyszłość.

Czy można jednak na to pytanie dać jednoznaczną odpowiedź? Ktoś powiedział, że **małżeństwo jest to próba rozwiązywania we dwoje problemów, których by się nie miało, gdyby się żyło w pojedynkę**. I chyba w tym tkwi cała prawda o małżeństwie i rodzinie. A zatem warto uzmysłowić sobie, że istnieje naprawdę duża i niezmiernie interesująca panorama relacji małżeńskich i rodzinnych. Spróbujmy ukazać ją choć w części. Resztę pracy nad jej odkrywaniem pozostawmy Czytelnikom.

Na pewno nie jest łatwo porównywać relacje między narzeczonymi, młodymi małżonkami czy małżonkami z wieloletnim stażem. Niby są to ci sami ludzie, ale jakże inni. Zupełnie inaczej relacje te mogą wyglądać, gdy młodzi mają tylko siebie, inaczej, gdy pojawi się pierwsze małżeństwo czy kolejne dzieci, a jeszcze inaczej, gdy dzieci te już dorosną i opuszczą rodzinne gniazdo. Zupełnie inne relacje między mężem i żoną są wtedy, gdy jest to małżeństwo bezdzietne (czy to z przyczyn bezpłodności, czy z niechęci do posiadania dzieci), a inne, gdy ich dom pełen jest rozrabiających małuchów czy buntowniczej dorastającej młodzieży.

Z pewnością trudno porównać rodzinę wielodzietną z taką, w której jest tylko jedno dziecko. Trudno powiedzieć, czy łatwiej jest wychować jednaka, by nie groziły mu w przyszłości egoizm i nieumiejętność życia w społeczeństwie, czy też rozbrykaną gromadkę, bijącą się o każdą zabawkę i zazdrosną o to, kto jest bardziej MAMY, a kto bardziej TATY.

Trącające dziś staroświeckością słowo „mezalians” (małżeństwo z osobą niższego stanu – np. szlachcic z chłopką, uważane niegdyś za niestosowne, nieodpowiednie) nabiera dziś nowego znaczenia i odnosi się do związku osób różniących się pochodzeniem, statusem majątkowym lub wykształceniem. Sztuka zachowania właściwych relacji w takim małżeństwie – a potem w rodzinie, gdy na przykład rodzice mają tylko podstawowe lub średnie wykształcenie, a dzieci ukończyły studia wyższe i posiadały tytuły naukowe – z pewnością nie jest łatwa.

Młodzi, decydując się na małżeństwo, nie zawsze zdają sobie sprawę z tego, jak ważne będzie w przyszłym ich życiu to, czy są tej samej religii, wyznania (czasem ateizmu czy agnostycyzmu), czy są tej samej narodowości i czy wywodzą się z tego samego kręgu kulturowego. Wcześniej czy później w ich wzajemnych relacjach pojawią się problemy czy to przy okazji świąt religijnych, czy państwowych. Zwłaszcza problemy te dadzą o sobie znać, gdy będzie trzeba uzgodnić, jakie wartości religijne czy patriotyczne należy przekazać dzieciom, by nie wychować ich na zupełnie jałowych, bezideowych ludzi. Może się okazać, że różnice w podejściu do tego tematu są nie do pogodzenia. A że przykład własnego życia jest najlepszym wychowawcą, to problem tu zarysowany jest rzeczywiście niezmiernie istotny. Nawet wieczerza wigilijna może zaburzyć małżeńskie czy rodzinne relacje, zamiast je wzmocnić. A I Komunia dziecka może stać się pierwszym krokiem do jego późniejszego odejścia od wiary. Wcześniej czy później mogą pojawić się też dylematy moralne w podejmowaniu konkretnych decyzji dotyczących np. przyjęcia nowego życia, eutanazji, ale i kwestii wychowawczych...

Nie jest bez znaczenia, z jakich środowisk wywodzą się przyszli małżonkowie. Jedno z nich być może pochodzi z „zapadłej” wioski, gdzie wszyscy się znali, a drugie z dużego miasta (tam każdy czuje się jak swego ro-

dzaju Gall Anonim)... korzenie jednego są w regionie, w którym społeczeństwo jest „zasiedziałe” od pokoleń, a drugie z regionu, gdzie wszyscy są „skądś”, wymieszani narodowościowo, religijnie i kulturowo... jedno urodziło się w pełnej, zdrowej moralnie, kochającej rodzinie, a drugie w rodzinie patologicznej, albo wychowywało się w domu dziecka lub w rodzinie zastępczej... Ileż tu trzeba wykonać pracy w budowaniu na co dzień właściwych relacji.

Może być tak, że małżonka jest typem „kury domowej”, a mąż społecznikiem, zawodowym pracoholikiem lub ma duszę towarzyską i bliżej mu do kolegów niż do domu. Czy w tym przypadku można mówić o relacjach małżeńskich i rodzinnych?

Z pewnością nie jest łatwo budować relacje rodzinne, gdy praca zawodowa obojga małżonków jest przyczyną, że albo tylko mijają się w progu, albo są w nim jedynie gośćmi (bo jedno z nich pojechało „za chlebem” poza granice kraju lub jego praca to ciągłe bycie w terenie).

Różnica wieku małżonków, ich różne upodobania, przyzwyczajenia, może i nałogi to zapewne także pole do rozważań nad relacjami, jakie między nimi istnieją lub mogą istnieć. Z pewnością też okazją do refleksji może być to, jakie relacje potrafią zbudować między sobą humanista z kimś o umyśle ścisłym.

Mówi się, że udanym małżeństwem są osoby o wspólnych zainteresowaniach. A jak wyglądają małżeństwa, w których oboje małżonkowie mają zainteresowania zupełnie przeciwne? Czy takie osoby są skazane na niemożność zbudowania dobrych relacji między sobą? Może właśnie jest to doskonała okazja do wzajemnego uzupełniania się?

Nie od dziś wiadomo, że ludzie mają różne temperamyenty, osobowości, charaktery. Kłasyyczny podział na sangwinika, flegmatyka, melancholika i choleryka jest wciąż aktualny, choć narodził się już starożytności. Dziś wiemy jednak, że każdy człowiek może mieć w sobie coś z dwóch lub nawet trzech z tych

typów. Jakże tu bogate pole do przypuszczeń i obserwacji, jak w małżeństwie i rodzinie mogą się zachowywać osoby o tak różnych typach i jak mogą wyglądać relacje między nimi.

Ileż jest okazji do sprawdzenia własnych umiejętności w budowaniu relacji między małżonkami, gdy stają się oni rodzicami. Obowiązki wychowawcze to prawdziwa szkoła życia, umiejętności dialogu i współpracy ze współmałżonkiem i dziećmi. Nawet najlepsza szkoła dla rodziców i wychowawców chyba nie jest w stanie przewidzieć wszystkich sytuacji, jakie mogą wydarzyć się w rodzinie. A jakże można się niestety poróżnić w doborze metod wychowawczych, jakie trzeba zastosować na każdym etapie życia własnych dzieci...

Na pewno relacje małżeńskie i rodzinne nabierają zupełnie innego wymiaru i znaczenia, gdy jedno z małżonków lub innych członków rodziny jest chore, niepełnosprawne czy leciwe.

Dobre relacje w małżeństwie i rodzinie popsuć mogą bardzo często – obiektywnie rzecz biorąc – zwykłe drobiazgi. Pokłócić się przecież można o kolor tapety podczas remontu mieszkania, o przesoloną zupę, o otwarte lub zamknięte okno, o pozostawione przez nieuwagę w kącie przedpokoju buty, o kupione bez ceny promocyjnej jajka (choć w gazecie reklamowej „stało jak wół”, że w tych dniach jest promocja), o niepościelone łóżko, o „okupację” pilota telewizyjnego czy zajęcie ulubionego fotela, gdy wszyscy chcą w tej chwili na nim siedzieć, o to, kto dziś pójdzie na wywiadówkę lub odebrać dzieci z przedszkola, o to, kto dziś ma obrać ziemniaki na obiad, o czytanie gazety, gdy właśnie trzeba wynieść śmieci, o to, że mąż ma „dwie lewe ręce” i nie potrafi naprawić gniazodka elektrycznego, a żona zbyt długo zajmuje rano łazienkę... postawiony tu wielokrotnie można jeszcze bardziej zwielokrotnić, bo samo życie przynosi co dzień naprawdę bardzo wiele okazji do „dyskusji” i próby nerwów.

Bardzo groźnym „wrogiem” dobrych relacji jest nieuzasadniona zazdrość któregoś z małżonków lub choćby podejrzliwość. Tylko wzajemne zaufanie może zapewnić „normalność” we wzajemnych odniesieniach.

Z pewnością nie ułatwia relacji między małżonkami ich skrajnie różne poczucie humoru. Warto też pamiętać o zmienności nastrojów, z jaką w życiu codziennym możemy mieć do czynienia. Powiedzeniem czegoś „nie w porę” wiele można popsuć.

Pokłócić się można o to, kto lepiej, a kto gorzej zarabia i dlaczego. O wydane „niepotrzebnie” pieniądze. O niezgaszone światło w pokoju. O podział obowiązków przy sprzątanii. O poplamiony obrus. O niedopilnowanie, czy dzieci odrobiły lekcje. O to, czy i dokąd jedziemy w tym roku na wakacje. O to, co na której grządce w tym roku siejemy na działce...

Ileż może się narodzić złych relacji między małżonkami a rodzicami, którzy być może za bardzo wtrącają się w ich życie małżeńskie czy rodzicielskie. To chyba temat niestety odwieczny i nie wolno o nim nie mówić. Bo jego nieświadomość może zaowocować w przyszłości sporymi problemami. A „instytucja” teściów. Ileż jest niesprawiedliwych (lub niestety czasem sprawiedliwych), złośliwych dowcipów – zwłaszcza o teściowych. Czyżby tak trudno było ułożyć sobie małżonkom relacje z teściami?

Sympatie i antypatie w stosunku do ciec i wujków mogą także mieć ogromny wpływ na relacje w małżeństwie i rodzinie. A przesadna miłość babć i dziadków do wnuków może być źródłem licznych konfliktów rodzinnych. Powszechnie bowiem uważa się, że babcie i dziadkowie zbyt rozpieszczają swoje wnuczka (jest to swego rodzaju nadrabianie „braków”, jakie uświadomili sobie w niegdyśszych relacjach z własnymi dziećmi), co szczególnie z punktu widzenia rodziców jest działaniem antywychowawczym i bardzo utrudnia im wypełnianie obowiązków rodzicielskich. Granica między tym, co babciom i dziad-

kom w tej materii „wolno”, a czego nie, jest bardzo cienka i często zbyt łatwa do przekroczenia.

Powodów do kłótni małżeńskich czy rodzinnych mogą coraz częściej dostarczyć poglądy polityczne członków rodziny. Czy w takim razie należy temat polityki w domu przemilczeć? A może to jeszcze jedna okazja do budowania umiejętności rozmowy, dialogu i poszanowania cudzych przekonań?

Często podnoszonym nie tylko w mediach tematem jest kwestia przemocy domowej (niektórzy wciąż próbują nam wmówić, że to „przemoc w rodzinie” – tak jakby to rodzina jako „instytucja” była winna zjawisku przemocy). Nie oszukujmy się. Problem przemocy niestety istnieje. Szkoda tylko, że widzi się tylko niejako „jedną stronę medalu” i mówi się o przemocy fizycznej. Tymczasem w relacjach między małżonkami czy – szerzej – między członkami rodziny dochodzi także do przemocy psychicznej. Słowo czasem może ranić bardziej niż uderzenie. Zręczliwa żona czy „chamski” mąż też krzywdzą. Wrzeszczący na dziecko rodzic wcale nie jest lepszy od tego, który daje lekkiego klapsa. Pyskujące na rodziców dziecko (czasem dziecko już dorosłe na sędziwych rodziców) to także rodzaj przemocy.

Niełatwą, choć konieczną sztuką jest nie tylko umiejętność mówienia „przepraszam”, ale też przyjęcia przepraszin.

Może przyjść taka chwila, że małżonkowie muszą zdecydować, co robić ze starymi, schorowanymi, niedołącznymi rodzicami. Jakże to niezmiernie delikatna sprawa do rozstrzygnięcia i jak pod znakiem zapytania może postawić nawet najlepsze dotąd relacje rodzinne.

Tak. Małżeństwo – dobre relacje – silna rodzina. Silna rodzina – to dobre relacje w małżeństwie i rodzinie. Relacje polegające na dialogu, szacunku dla innych, miłości w słowie i czynie. I w przewidywaniu.

Andrzej Taborski

Przewodniczący Rady ds. Rodzin
Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Międypokoleniowe relacje w rodzinie i ich znaczenie dla trwałości i jakości rodzin

Wprowadzenie

Rodzina według socjologów to grupa osób powiązanych ze sobą bardzo silnymi specyficznymi więzami uczuciowymi, silnie oddziałująca na siebie (niejednokrotnie podświadomie, a najczęściej poprzez komunikację werbalną), kierująca się określonymi, najczęściej zgodnymi wartościami, zasadami moralnymi, ideałami. Socjologowie podkreślają, że najczęstszym źródłem problemów i konfliktów we współczesnej rodzinie jest brak komunikacji lub nieumiejętne, zdawkowe komunikowanie się, stosowanie przymusu w relacjach rodzinnych, ekspozowanie własnych potrzeb i poglądów, brak empatii, brak umiejętności aktywnego słuchania, wyizolowywanie się, nieangażowanie się do realizacji wspólnych celów. Akcentuje się też: niedojrzałość osobową, niedostateczne przygotowanie narzeczonych do małżeństwa, brak skutecznego doradztwa, brak chęci do doskonalenia się. Problem wzajemnych relacji w rodzinie to bardzo istotny obszar działań wychowawczych, a zarazem bardzo szeroki obszar specjalistycznych działań o charakterze psychologicznym, daleko wykraczającym poza obszar niniejszego opracowania. W tego typu opracowaniu nie da się przedstawić w formie wyczerpującej zagadnień merytorycznych. Forma skrótowa, encyklopedyczna z natury wymusza hasłowe ujęcie problemu (za co bardzo przepraszam), ale tym samym zmusza czytelnika do samodzielnego pogłębienia zagadnień i wiedzy z danego obszaru. Skromnym ukierunkowaniem na tego typu działanie samodzielne może być zamieszczona na końcu artykułu bibliografia i wykaz stron internetowych.

Szczególnie wartościowa wydaje się być strona:

https://www.dbp.wroc.pl/linki/index.php?title=Komunikacja_mi%C4%99dzypokoleniowa_zawieraj%C4%99ca_ponad_150_ciekawych_artyku%C5%82%C3%B3w_dotycz%C4%85cych_g%C5%82%C3%B3wnie_relacji_mi%C4%99dzypokoleniowych_w_rodzinie_z_mo%C5%BCliwo%C5%9Bci%C4%85_dotar%C4%87cia_do_wielu_artyku%C5%82%C3%B3w_w_formacie_pdf

Znaczenie języka w kształtowaniu relacji międzyludzkich

Nie wymaga specjalnego uzasadnienia pogląd, że wykształcony w ramach rozwoju kulturowego człowieka język stał się podstawowym narzędziem porozumiewania się. Legł u podstaw rozwoju społecznego, gospodarczego i kulturalnego określonej grupy społecznej. Później był narzędziem jednoczącym społeczności (naród) zamieszkujące dany obszar (ojczyznę). Język ojczysty (narodowy) należy uznać za jedno z podstawowych dóbr kulturalnych, będących zarazem wyróżnikiem ojczyzny i spoiwem łączącym wszystkich Polaków. Język jest wspaniałym narzędziem kontaktów międzyosobowych a osadzony w rodzinach jest dziedzictwem przekazanym z pokolenia na pokolenie. Abstrahując od naukowego punktu widzenia językoznawców dostrzegających rozwój każdego języka, szukających źródeł tych zmian i uzasadnień dla ich akceptacji – należy uznać, że porozumiewanie się językiem jest podstawą wszystkich relacji międzyludzkich. Język jest podstawowym narzędziem komunikowania się. W życiu każdy z nas w procesie edukacji poznał pojęcia zgłoski, litery, słowa, zdania, akapitu, pracy, utworu, wiersza, książki. Każdy też pewnie doświadczył, że język może być pełen miłości, czułości lub obojętności, poniżania a nawet złości, wrogości, nienawiści... Słowem złym zabijając można tak jak nożem... jak mówią słowa piosenki Czesława Nie-

mena. Ostatnio w życiu społecznym, a szczególnie politycznym, mamy wiele negatywnych przykładów używania tego wspaniałego narzędzia w postaci kłamliwych, nieraz wulgarnych zwrotów zwanych z angielskiego „hejtami”.

Niezaprzeczalnym dowodem znaczenia języka w kształtowaniu relacji międzyludzkich jest chociażby fakt naturalnego poznawania języka przez dziecko w wyniku przebywania z rodzicami, w środowisku rodzinnym. Jest to zjawisko ponadnarodowe, charakterystyczne dla wszystkich kultur, ludów i narodów. Poznawanie i doskonalenie języka umożliwia rozwój szerszych relacji społecznych, rozwój intelektualny osoby, wprowadza w świat kultury danej grupy społecznej, umożliwia jej rozwój gospodarczy, naukowy, polityczny.

Znaczenie wzajemnych relacji w rodzinie

Nie ulega najmniejszej dyskusji, że u progu małżeństwa, zarówno w rytualne kościelnym, jak i świeckim, leży wyrażona wola o wzajemnej miłości, dożgonnej wierności i poszanowania wyrażającego się w uczciwości małżeńskiej. Wzajemne międzyosobowe relacje dojrzewające w okresie narzeczeństwa, ulegają za obopólną zgodą zmianie na relacje małżeńskie i rozszerzają się z czasem na owoc miłości małżeńskiej – kolejne dzieci. Uwzględniając fakt, że źródłem nowych rodzin są rodziny żony i męża, relacje międzypokoleniowe ulegają znacznemu rozwinięciu, ukierunkowują się na coraz młodsze pokolenia. Najważniejsze w tym jest, aby przyszłym pokoleniom przekazywane były wartości i wzorce relacji wzajemnych sprzyjające dobrostanowi, trwałości i dobru rodziny oraz przyszłym pokoleniom.

W początkowym okresie rozwoju osobniczego dziecka język i działania, wynikające z miłości, dbałości o dobro wspólne, pozwalają na budowanie relacji wzajemnych w trójkącie mama-tata-dziecko. Pozwalają na zabezpieczenie podstawowych

potrzeb. W ujęciu naukowym socjologicznym i psychologicznym potrzeby te zmieniają się z wiekiem i są dokładnie scharakteryzowane dla każdego okresu rozwojowego. Według Sigrid Tschöpe-Scheffler (za Masłowem) do podstawowych, najważniejszych potrzeb należą potrzeby fizjologiczne: pożywienie, sen, ciepło, ruch, wydalanie, higiena itd. Kolejnymi co do znaczenia są potrzeby emocjonalne: potrzeby bliskości, bezpieczeństwa i ochrony, przynależności do jednostki społecznej. Wraz z rozwojem nabierają znaczenia takie potrzeby jak respekt, uznanie, wspieranie ciekawości, zabawa, nauka samorealizacja i dalszy samorozwój. Na szczycie piramidy potrzeb znajdują się potrzeby związane z dorastaniem i rozwojem wynikające z samodzielności danej osoby. Są to potrzeby rozwoju własnej tożsamości, autonomii, wolności, sprawiedliwości, żywotności, urody prawdy. Wymienione potrzeby są w mniejszym lub większym stopniu zabezpieczane w procesie wychowawczym, odbywającym się na zasadzie wzajemnych relacji w rodzinie. W rodzinach duże znaczenie mają szczerze, jak najczęstsze rozmowy, dialog małżeński i rodzinny odbywający się w duchu zrozumienia i miłości. Dużym wsparciem o sporych walorach edukacyjnych i praktycznych mogą mieć „Audycje dla małżonków i rodziców” prezentowane w każdy wtorek miesiąca o godz. 21:30 w Radio Maryja z możliwością odtworzenia audycji archiwalnych pod adresem: www.radiomaryja.pl w zakładce „Audycje dla małżonków i rodziców”.

Znaczenie relacji w rodzinie w budowaniu szerszych więzi społecznych

W roku ubiegłym obchodziliśmy setną rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości. Rocznicę podniesienia się ze zniewolenia i poniżania przez rozbiorców. Uroczystość ta, a właściwie cały rok, była okazją do głębokiej refleksji nad przyczynami zniewolenia i nad uwarunkowaniami sprzyjają-

cymi odzyskaniu wolności. Była również okazją do uzmysłowienia roli rodzin i relacji międzypokoleniowych w tym dziele. Historycy oprócz czynników zewnętrznych głównie osłabienia państw ościennych w wyniku I wojny światowej bardzo wyraźnie podkreślają znaczenie takich czynników wewnętrznych jak zrywy niepodległościowe w postaci powstań narodowych

Nasi przodkowie w wielu obszarach swego życia doświadczali negatywnego procesu rusyfikacji, germanizacji. Działań ze strony zaborców polegających na eliminacji wszystkiego, co było spoiwem danej społeczności: języka, urzędów, wiary, godności. W tej sytuacji najważniejszy obszar walki odbywał się w rodzinach, głównie w obronie języka i wiary – podstaw bytu narodu.

Aktualne tendencje w komunikowaniu się.

Nowe czasy – nowe wyzwania

Żyjemy w dobie rewolucyjnego rozwoju nośników i form informacji – Technologii Informacyjnej i Komunikacyjnej (TIK) lub z angielskiego – Information and Communication Technologies (ICT). Z jednej strony wymienione technologie ułatwiają wzajemną komunikację, zarówno słowną, jak i wizualną, szczególnie na dalsze odległości, a z drugiej wydają się być czynnikiem wpływającym na osłabienie wręcz destrukcję tych najbliższych więzi międzyosobowych. Przykładem mogą być osłabione relacje pomiędzy starszym pokoleniem (rodziców, dziadków) a dziećmi i młodzieżą. Jakże często aktualnie możemy zaobserwować właściwie wszędzie: w środkach komunikacji, na przystankach, na ulicach w parkach, a także w mieszkaniach – osoby zapatrzone w ekran smartfona, telefonu komórkowego, czy tableta. Coraz mniej daje się słyszeć słowa. Zwroty stają się krótkie, lakoniczne. Ludzie stają się wyobcowani, zindywidualizowani. W dążeniu do skracania

wypowiedzi w języku mówionym i pisanym przy użyciu instrumentów TIK daje się zauważyć coraz częstsze stosowanie, szczególnie w korespondencji mailowej oraz w rozmowach przez komunikatory, akronimów tzn. skrótów literowych (najczęściej zapożyczonych z języka angielskiego). Jest to niejako kolejny język wymagający opanowania celem zrozumienia wypowiedzi. Bo któż z nas, oprócz młodzieży, zdołałby odszyfrować np. zwroty (akronimy z języka angielskiego):

DSH – Rozpaczliwie poszukuję pomocy – (z ang. Desperately Seeking Help),

LAFS – Miłość od pierwszego wejrzenia (z ang. Love At First Sight),

S – Uśmiech (z ang. Smile),

TGIF – Dzięki Bogu mamy piątek (z ang. Thanks God It's Friday),

lub wybrane akronimy „polskojęzyczne” oprócz polecanych oficjalnie zalecanych przez Polski Komitet Normalizacyjny:

MSZ – moim skromnym zdaniem,

KC – kocham cię.

NMZC – nie ma za co,

PZDR lub POZDR – pozdrowienia,

NARA – narazie.

NMPu – nie ma problemu.

Porozumienie w sytuacji użycia akronimów wymaga znajomości najpopularniejszych akronimów angielskojęzycznych i polskojęzycznych.

Podsumowanie

Wyniki badań naukowych wskazują, że silnym więzom rodzinnym sprzyjają i gwarantem dobrych relacji międzypokoleniowych w rodzinie, tj. relacji pomiędzy dziećmi-rodzicami-dziadkami-wujostwem, krewnymi są: otwartość, wartości duchowe, umiarkowana wzajemna wyrozumiałość, uśmiech i pogoda ducha, częste i szczere rozmowy na różne tematy, przekazywanie doświadczeń życiowych rad rodziców i dziadków, otwarcie (słuchanie) przez dzieci tych ukierunkowań, swoboda w podejmowaniu

decyzji, kultura bycia, wzajemna pomoc, miłość, życzliwość i szacunek. – Wymienione zachowania mają na tyle silne oddziaływanie, zapewniają miłą atmosferę i sprzyjają wytworzeniu trwałych, silnych więzi rodzinnych, że rokują możliwość ich przekazania i utrwalenia w następnych pokoleniach.

Na uwagę zasługuje fakt, że Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego we współpracy z ROPS i koordynatorami Dni Rodziny, dbając o przekazywanie najważniejszych problemów dotyczących relacji w rodzinie, ujmowała je w hasłach przewodnich poszczególnych edycji Dni (a było ich już 20), rozpisując na działania szczegółowe realizowane przez wiele samorządów w województwie.

Miejmy nadzieję, że działania te, w bardziej sprzyjających warunkach ekonomicznych, z którymi mamy do czynienia, zawojują w postaci wzrostu jakości i trwałości małżeństw i rodzin naszego regionu.

Prof. dr hab. Lucjan Jędrychowski

Polska Akademia Nauk

Przewodniczący Rady Olsztyńskich Seniorów

Członek Rady ds. Rodzin

Województwa Warmińsko-Mazurskiego

Bibliografia

Aldona Małyska, *Integracja pokoleń – o znaczeniu inicjatyw propagujących spotkania międzypokoleniowe* [w:] *Pobrzeżne problemy współczesnej pedagogiki*, (red.) J. Górniewicz, A. Małyska, Olsztyn 2015, s. 51-77.

Sigrid Tschöpe-Scheffler, *Dzieci potrzebują korzeni i skrzydeł. Wychowanie między przywiązaniem i autonomią*. Wydawnictwo Jedność Kielce, 2001.

Witold Wrzesień, *Relacje międzypokoleniowe a rodzina*. Roczniki Socjologii Rodziny XII. UAM Poznań, 2000.

Wykaz Stron Internetowych:

Akronimy:

<https://polki.pl/rodzina/uroczystosci-rodzinne,lista-najpopularniejszych-akronimow,10183979,artykul.html>

Urzędowy słownik akronimów

<https://www.pkn.pl/sownik-akronimow>

<http://eredaktor.pl/teoria/akronimy-i-skroty-stosowane-w-komunikacji-internetowej/>

Polskie akronimy

[-https://typy.interia.pl/artykul_12549,jakie-sa-polskie-skroty-internetowe,4.html](https://typy.interia.pl/artykul_12549,jakie-sa-polskie-skroty-internetowe,4.html)

Strona zawierająca ponad 150 ciekawych artykułów dotyczących głównie realizacji międzypokoleniowych w rodzinie z możliwością dotarcia do wielu artykułów w formacie pdf: https://www.dbp.wroc.pl/linki/index.php?title=Komunikacja_mi%C4%99dzypokoleniowa

Poniżej zamieszczamy wybrane prace literackie nagrodzone w ubiegorocznym konkursie wojewódzkim: *Dom rodzinny ostoją Ojczyzny*. Wydaje się, że znaleźć w nich można także liczne wątki nawiązujące do tegorocznego hasła Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny: *Małżeństwo – dobre relacje – silna rodzina*, choć na pierwszym miejscu pobrzmiwa w nich hasło ubiegorocznej ich edycji: *Rodzina – Dom – Ojczyzna*.

Wspomnienia

Przeżyłem już wiele, jestem już w wieku podeszłym, gdzie należy już myśleć o przejściu na „Drugą stronę lustra”, skąd nie ma już powrotu. Tego momentu, tej chwili spodziewam się w każdym momencie, bowiem od tego nikt nie ucieknie, nie powie: *Panie Boże, jeszcze nie zabieraj mnie do siebie, pozwól mi jeszcze dłużej żyć. Jeszcze tyle mam do zrobienia, jeszcze tyle chciałbym uczynić dla siebie, dla rodziny, dla*

Ojczyzny. Ale los jest nieubłagany i w końcu należy pożegnać się z życiem z najbliższą rodziną, przyjaciółmi z sąsiadami i znajomymi. Bo taki jest los człowieka, że od tego przeznaczenia nikt nie ucieknie. Teraz na starość pozostały tylko wspomnienia.

Jednak piękne, miłe, najczęściej związane z młodością, domem rodzinnym, drugie takie, o których nawet nie warto jest wspominać, które chciałoby się szybko zapomnieć. Tych miłych jest więcej, tych drugich jest mniej.

Przybyłem tu wraz z rodziną, tu na Warmię i Mazury – kiedyś zwane „Ziemią Odzyskaną” w roku 1946, zaraz po II wojnie światowej jako repartianci z województwa białostockiego, przywiózł nas tu dziadek, ojciec mojej mamy żołnierz Legionów Piłsudskiego, uczestnik Bitwy pod Warszawą z wojskami sowieckimi i gorący patriota. Gdy przyjechał z nami, miał powiedzieć: *Pamiętajcie dzieci, tu będzie wasz dom, tu będzie wasza nowa ojczyzna. Nie Niemcy, nie Prusy, lecz Polska.* I z tą nadzieją rozpoczęliśmy nowe życie na nowej ziemi, która stała się nam ostoją.

Mój ojciec, więzień obozu koncentracyjnego w Stutthofie, gdzie przebywał od 1943 do 1945 r., do którego trafił jako żołnierz AK, zmarł niedługo po powrocie z obozu, bo w roku 1949, po długiej i ciężkiej chorobie, której nabawił się w obozie. Mama została wdową z dwojgiem dzieci – ze mną i bratem niemowlęciem, ale mieliśmy dobrych sąsiadów, stare mazurskie małżeństwo, które okazywało nam współczucie i pomoc w tych trudnych dla nas chwilach. Była to rodzina katolicka i wspaniale mówili po polsku. Polecili się do nich zwracać: *babcia Maria i dziadek Otto.* Kiedyś zapytałem *dziadka*, dlaczego pozostali tu, a nie uciekli z innymi mieszkańcami wsi w czasie ofensywy wojsk radzieckich na zachód, kiedy wojska niemieckie przeprowadziły ewakuację mieszkańców tych ziem. Jak dziś pamiętam, co na to odpowiedział dziadek Otto: – *Smyku – bo tak zawsze do mnie się zwracał – a gdzie miałem uciekać? Tu się urodziłem, tu chodziłem do szkoły, tu poznałem swoją żonę babcię Marię i tu chciałbym umrzeć na polskiej ziemi. Bo tu nie są Niemcy, a Mazury. A Mazury, to Polska, więc po cóż miałbym uciekać ze swojej Ojczyzny? O nie! Tu jest nasz dom, tu jest nasza ostoja i tu pomrzemy. Nie w Niemczech, lecz tu w Polsce, na polskiej ziemi.* Znamienne są te słowa starego Mazura, który kochał swój rodzinny dom, jak też swoją ojczyznę – nie jakiś inny kraj, lecz Polskę.

Mój prawdziwy dziadek, Paweł, ojciec mojej mamy, także mówił, że dom rodzinny jest najważniejszą ostoją Ojczyzny. Jest jak gniazdo dla ptaka, do którego zawsze się wraca i to jest prawda. Gdziekolwiek los nas rzuci, zawsze wracamy do tego samego gniazda, do domu rodzinnego, do swojej Ojczyzny, choćby nawet we wspomnieniach.

Przypominam sobie słowa mojej mamy, która mówiła do mnie i do mojego brata: *Pamiętajcie, chłopcy, że matkę macie jedną. Ona was urodziła, ona was wykarzyła, wychowała, ona was przytuli, pocieszy, a jak trzeba, to da wam klapsa. Matka jest tą najważniejszą ostoją, na której nigdy się nie zawiedziecie, a rodzina jest tą małą ojczyzną, którą tak jak Matkę należy kochać i szanować.*

Znamienne są więc słowa tych trojga osób: starego Mazura, żołnierza niemieckiej Armii Cesarskiej, uczestnika Bitwy pod Verdun w roku 1916, który nie dał się zgermanizować, bo uważał się za Polaka, a Polskę za swoją Ojczyznę. Mego dziadka Pawła, żołnierza legionów Marszałka Józefa Piłsudskiego, uczestnika Bitwy Warszawskiej, która weszła do historii Polski, jako „Cud nad Wisłą” i mojej Mamy. Te trzy wypowiedzi wiążą się w jedno. Umiłowanie domu rodzinnego, umiłowanie Ojczyzny. Dla nich dom rodzinny był tą ostoją Ojczyzny, który należy szanować, dbać o niego, jak o własną Ojczyznę.

Teraz, gdy już jestem starym człowiekiem, kiedy życie chyli się ku końcowi, czasami siadam w fotelu otoczonym wnukami i opowiadam im stare dzieje. A ich interesuje wszystko co jest i co było związane z domem rodzinnym i historią Ojczyzny, a przede wszystkim krainą mazurską. Więc opowiadam im legendy i baśnie mazurskie, a przede wszystkim historię tej przepięknej Krainy Tysiąca Jezior, gdzie lasy wysokie, trawa zielona, gdzie woda czysta jak kryształ i ptaki pięknie śpiewają. Gdy tak snuję swoje opowieści widząc ich oczy wpatrzone we mnie, serce mi się raduje, bo wiem, że swoimi opo-

wieściami zaszczipiam w nich miłość do domu rodzinnego, który jest tą jedyną ostoją naszej ojczyzny, która tak samo jak my przez wieki wiele wycierpiała, wiele przeszła, by stać się tym, kim jest teraz.

Dla mnie dom rodzinny to nie tylko sam budynek, w którym się wychowałem ja i moja rodzina, dzieci, wnuki. Dla mnie dom rodzinny jest jak przystań, do której się wraca po długiej i uciążliwej żegludze. Dom rodzinny jest dla mnie świątynią, której nie wolno zbezcześcić, to jest ołtarz, na obronę którego warto położyć życie, Dom rodzinny jest dla mnie ostoją, do której zawsze po różnych i ciężkich przejściach mogę powrócić. Dom rodzinny, to radość życia, to okno na świat, przez które widzi się go

czasami „na różowo”, czasami „szaro”, ale w rzeczywistości tak jest. Dom rodzinny to nie tylko sam budynek, to też ta przepiękna okolica, to wszystko co nas otacza.

Itak można by pisać nadal więcej i więcej, a ciągle można by wymieniać coraz to inne nazwy dotyczące domu rodzinnego, o który wszystkim trzeba dbać, który trzeba szanować, pielęgnować, by kiedyś nie runął, bo wtedy runą nasze rodziny. Dom rodzinny może mały, może duży, może tylko cztery ściany, ale to jest dom – Ostoja Rodziny.

Henryk Wierzbicki

(Nagroda Marszałka Województwa)

Harsz, gmina Pozezdrze

*(Gminna Biblioteka Publiczna w Pozezdrzu,
opiekun: Bronisław Fronckiewicz)*

Dom rodzinny ostoją Ojczyzny (fragmenty)

Zdecydowana większość ludzi twierdzi, że dobrze jest mieć kochającą rodzinę.

Dom rodzinny to najważniejsze miejsce, do którego możemy wracać, by dzielić się naszym szczęściem, lub gdy jest nam źle. Nie jest ważne, czy mieszkamy w bloku, jednorodzinny domu czy w wynajętym pokoju, to miejsce powinno sprawiać, że czujemy się bezpieczni i szczęśliwi.

Dla mnie rodzina stanowi najważniejszą wartość. Wychowują mnie rodzice i mam brata bliźniaka. Od małego dziecka wpajano mi, że trzeba szanować i kochać swoich bliskich. Rodzice zawsze dawali mi dobry przykład postępowania. Bardzo kocham swoją rodzinę i łączą mnie z nią silne emocjonalne więzi. Gdy moi bliscy są szczęśliwi, ja także tego doświadczam. Jeśli ktoś z rodziny choruje, cierpimy wspólnie z nim i bardzo to przeżywamy. (...)

To właśnie w rodzinie przekazywane są fundamentalne wartości. Moja mama wielokrotnie powtarza, że trudno jest wyrosnąć na „porządnego” człowieka, gdy nie mamy dobrych wzorców. Jako przykład daje mi sylwetkę św. Jana Pawła II. (...)

Każdy z nas jest małą częścią rodziny, a te tworzą Ojczyznę. W zależności od tego, jakie stworzymy rodziny, taki będziemy mieli kraj. To od nas zależy, czy będzie on bezpieczny i szczęśliwy dla swoich mieszkańców.

W dzisiejszych czasach wiele rodzin opuszcza Ojczyznę w poszukiwaniu lepszego życia. Niejednokrotnie nie mają też stałego miejsca na ziemi, czyli domu. (...). Siostra mojego taty mieszka od wielu lat w Niemczech. Jej syn wielokrotnie podkreśla, jak bardzo tęskni za dziadkami i ojczystą ziemią.

W tym roku obchodzimy setną rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości. (...) Wszyscy cieszymy się, że żyjemy w wolnym kraju. Trzeba pamiętać o tym każdego dnia i pielęgnować uniwersalne wartości, takie jak rodzina, miłość i Ojczyzna.

Jestem szczęśliwy, że mogę żyć i dorastać w pełnej rodzinie. Kocham mój rodzinny dom i Ojczyznę.

Igor Gadomski

(Nagroda Wojewody)

Nidzica

(Kl. IV, SP nr 1,

opiekun: Aldona Krasnowska)

Materiały ROPS

Dobre praktyki działalności przedsiębiorstw społecznych – oferta usług dla rodzin

Przedsiębiorstwa społeczne to podmioty gospodarcze, które tak jak tradycyjne firmy realizują cele ekonomiczne, ale ważniejsza od zysku jest dla nich realizacja celów społecznych.

Coraz częściej wśród przedsiębiorstw społecznych pojawia się oferta usług skierowanych do całych rodzin, dotycząca organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży.

Poniżej prezentujemy ciekawe propozycje działań przedsiębiorstw społecznych z Warmii i Mazur.

Spółdzielnia Socjalna „Bajkowa Kraina”

Działalność Spółdzielni Socjalnej „Bajkowa Kraina” koncentruje się na usługach opiekuńczo-rozrywkowych skierowanych do dzieci i realizowana jest w formie Salonu Rodzinnego „Bajkowa Kraina”.

Prowadzona przez Spółdzielnię animacja czasu wolnego polega na prowadzeniu różnorodnych gier i zabaw animacyjnych na różnego rodzaju imprezach (urodziny, wesela itp.), takich jak: malowanie twarzy, robienie wielkich baniek mydlanych, zwierzątek z baloników, rękodzieło, gry i zabawy ruchowe, gra na bębnach, taniec z ogniem, chodzenie na szczudłach.

Spółdzielnia Socjalna „Bajkowa Kraina” – Salon rodzinny daje możliwość wszechstronnego rozwoju psychomotorycznego małych gości. Priorytetem „Bajkowej Krainy” jest bezpieczeństwo i rozwój maluchów podczas wspaniałej zabawy, dzięki czemu połączono przyjemne z pożytecznym.

Źródło: www.bkraina.ketrzyn.pl

Piska Spółdzielnia Socjalna „DIARÓZ”

Spółdzielnia zajmuje się prowadzeniem baru mlecznego „DiaRoz”, sklepiku szkolnego oraz świadczy usługi animacji czasu wolnego. Prowadzona przez Spółdzielnię animacja czasu wolnego polega na prowadzeniu różnorodnych gier i zabaw animacyjnych na różnego rodzaju imprezach (urodziny, wesela itp.), takich jak: malowanie twarzy, robienie wielkich baniek mydlanych, zwierzątek z baloników, rękodzieło, gry i zabawy ruchowe, gra na bębnach, taniec z ogniem, chodzenie na szczudłach.

Źródło: www.ngomazury.pl/organizacje/pssdiaroz

Spółdzielnia Socjalna „Dobra Siła”

Spółdzielnia ma swoją siedzibę w malowniczym miejscu w miejscowości Stare Juchy. Ośrodek „Dobra Siła” to przyjazne miejsce szkoleń, warsztatów, obozów dla młodzieży i wszystkich gotowych do nauki i osobistego rozwoju. W ośrodku dzieci i młodzież mogą odkryć własną kreatywność, nawiązywać bliskie relacje z innymi i mają możliwość przeżycia nowych doznań. Miejsce warte jest pozytywnych przeżyć.

Źródło: www.dobrasila.pl

Spółdzielnia Socjalna „PRZYJACIELE”

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom rodziców maluchów, członkowie Spółdzielni wpadli na pomysł, by otworzyć Niepubliczny

Punkt Przedszkolny pod nazwą „Klub Przyjaciół Myszki Miki”. Dobrze wykształcona kadra zajmuje się grupą dzieci w wieku 2,5-3 lat oraz grupą dzieci w wieku 4 i 5 lat. Ogromnym atutem punktu przedszkolnego są usługi pielęgniarki.

Spółdzielnia Socjalna „Przyjaciele” zajmuje się również animacją podczas różnego rodzaju imprez w środowisku lokalnym, m.in.: podczas letnich festynów, czy innych imprez charytatywnych.

Źródło: opracowanie własne spółdzielni

Spółdzielnia Socjalna „Kacze Bagno – Miejsce Inicjatyw Pozytywnych”

Jest to całoroczny ośrodek twórczej edukacji i animacji mieszczący się w starym pięknym budynku, który dawniej był oborą. Celem spółdzielni jest inicjowanie i wspieranie nowatorskich rozwiązań w różnorodnych dziedzinach życia społecznego poprzez warsztaty edukacyjne i artystyczne.

Podczas warsztatów artystycznych, dzieci i młodzież może nauczyć się tańca z ogniem, chodzenia na szczydłach, tańca nowoczesnego, scenek teatralnych, sztuki garncarskiej i kuglarskiej, gry na afrykańskich bębnach, pieczenia chleba, scenek kabaretowych, strzelania z łuku oraz udzielania pierwszej pomocy,

W ośrodku funkcjonuje Grupa Teatru Ognia CZARNE PERŁY, która występuje

na różnego rodzaju imprezach, począwszy od festynów i pikników, a skończywszy na weselach i imprezach firmowych.

FEMINERGIA – to autorski projekt kilkunastu warsztatów dla kobiet. Kobiety mogą we własnym gronie spędzić czas na zajęciach artystycznych, tj. śpiew, taniec, malowanie, rzeźbienie w glinie, gra na bębnach.

Źródło: www.kaczebagno.pl

Stowarzyszenie NORA

Misją stowarzyszenia jest tworzenie warunków dla rozwoju inicjatyw młodych ludzi. Młodzież ma możliwość zrealizowania swoich marzeń, planów i pomysłów. Stowarzyszenie zajmuje się działaniami artystycznymi, kulturalnymi, a przede wszystkim wspieraniem aktywności młodzieży i przeciwdziałaniem wykluczeniu wśród młodzieży. Stowarzyszenie realizuje również projekty mające na celu reintegrację społeczną i zawodową osób bezrobotnych. Dzięki środkom z Europejskiego Funduszu Społecznego utworzono Klub Integracji Społecznej, którego celem jest aktywizacja społeczna i zawodowa młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym. Dzięki udziałowi w projekcie młodzież może spełniać marzenia, realizować swoje pasje.

Źródło: www.stowarzyszenienora.pl

Serdecznie zapraszamy do korzystania z ww. ofert. Więcej informacji na temat usług ekonomii społecznej znajdują Państwo na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie:

<http://es.warmia.mazury.pl/lista-przedsiębiorstw-spoecznych-z-warmii-i-mazur>

Warto przeczytać

- Gary Chapman, *Małżeństwo jakiego zawsze chcieliście*. Wyd. Esprit, Kraków 2016;
- Mieczysław Guzewicz, *Metoda osiołka - o jedności w małżeństwie*, Wyd. Pomoc, Częstochowa 2016;
- Les i Leslie Parrottowie, *Jak dobrze się klócić?*, Wyd. M. Kraków, 2016;
- Mark Gungor, *Więcej śmiechu dla dobra małżeństwa*, Wyd. Vocatio, Kraków 2016;
- David Murrow, *Czego mąż ci nie mówi?*, Wyd. W drodze, Poznań 2016;
- Ewa Stadtmüller, Marek Stadtmüller, *Dwoje ludzi jedna droga*, Wyd. eSPe, Kraków 2016;
- Kobieta i męczyzna *Sekret udanego związku*, Wydawnictwo Inspirafon Bielsko-Biała 2014
- Jerzy Szyran OFMConv, *Życie przysięgą małżeńską*, Wyd. Unitas, Siedlce 2015
- Les i Leslie Parrottowie, *Sztuka szczęśliwego życia we dwoje*, Wyd. M, Kraków 2015
- Stanisław Grygiel, *Od początku - na zawsze. Miłujemy prawdę małżeństwa*, wyd. Flos Carmeli, Poznań 2015;
- Małgorzata Nawrocka, *Adam i Ewa czyli 45 żartów Pana Boga*, Edycja św. Pawła, Częstochowa 2015;
- Jeff Feldhahn, Shaunti Feldhahn, *Tylko dla mężczyzny. Prosty i jasny przewodnik po duszy kobiety*, Wyd. Esprit, Kraków;
- Barbara Szczepanowicz, *Starość niejedno ma imię*, Wyd. Dehon, Kraków 2015;
- Emma Agrelli (oprac.) *100 myśli o małżeństwie*, Wyd. Polwen Radom 2015;
- Izabela Górnicka-Zdziech, *Jak uwieść swojego męża? Jak zdobyć swoją żonę?*, Wyd. WAM 2015;
- Fabrizio Mastrofini, *Nie palac i nie więzienie. Jak podchodzić do problemów życia rodzinnego*, wyd. Dehon 2017;
- John Townsend, Henry Cloud, *Granice w relacjach małżeńskich*, wyd. Vocatio 2007;
- Beata Agopsowicz, *Cztery pory miłości*, wyd. eSPe 2016;
- Marta i Marek Babik WAM, *Kochanie, wojny nie będzie*, wyd. WAM 2018;
- John M. Gottman, Joan DeClaire, Julie Schwartz Gottman, *10 sposobów, które pomogą naprawić nasze małżeństwo*, wyd. Media Rodzina 2008;
- Weiss Douglas, *30 dni, które odmieniają twoje małżeństwo*, wyd. Koinonia 2012;
- Henryk i Marta Kuczaj, *Przewodnik dla narzeczonych i młodych małżeństw*, wyd. Rafael 2017;
- Danuta i Marek Kuźnikowie, *Aby miłości nie zabrakło czyli o kobiecości i męskości prywatnie*, wyd. Edycja św. Pawła 2008;
- Jim Conway, Sally Conway, *Cechy trwałego małżeństwa*, wyd. Logos 2010;
- Linda Papadopoulos Rebis, *Co mówią mężczyźni, co słyszą kobiety*, wyd. Rebis 2017;
- Les Parrott, *Jak dobrze się klócić?* wyd. M 2016;
- Emerson Eggerichs, *Język miłości i szacunku. Jak znaleźć klucz do porozumienia w małżeństwie*, wyd. Esprit 2010;
- Jerzy Grzybowski, *Małżeńskie temperamenty*, wyd. M 2011;
- Jed Diamond, *Małżeństwo doskonałe*, IW PAX 2017;
- Annegret Hiekisch, Christiane Bundschuh-Schramm, *Recepta na szczęśliwą rodzinę*, wyd. WAM 2013;
- Dr Emerson Eggerichs, *Miłość i szacunek w rodzinie*, wyd. Esprit 2014;
- Małgorzata Musiał, *Dobra relacja. Skrzynka z narzędziami dla współczesnej rodziny*, wyd. Mamania 2017;
- Juan Varela, Maria Del Mar Milina, *Twoje małżeństwo si liczy, Tajemnica udanego związku*, wyd. Dehon 2017;
- Gary Chapman, *Druuga strona miłości. Jak radzić sobie z gniewem w Boży sposób*, wyd. Vocatio 2007.

Spis treści

Od redakcji	2
Słowo Marszałka	3
Jaka młodzież, takie małżeństwa; jakie w nich relacje, takie rodziny – <i>ks. prof. dr hab. Ryszard Sztuchmiller</i>	4
Przygotowania do XXI Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny	6
Koordynatorzy	8
Program Inauguracji XXI W-M Dni Rodziny	16
Informacja o Zakończeniu i Podsumowaniu XXI W-M Dni Rodziny	17
Wybór hasła XXI Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny	18
Regulaminy Konkursów	20
XVI Wojewódzki Konkurs Literacki „Kochajcie się małżeństwo – szczęśliwa rodzina”	20
XVI Wojewódzki Konkurs Plastyczny i Grafiki Komputerowej „Dobre relacje w mojej rodzinie”	22
Formularz relacji	24
Uroczyste podsumowanie XVIII Warmińsko-Mazurskich Dni Rodziny	26
Artykuły	33
Droga do szczęścia, <i>Elżbieta Smolińska</i>	33
Panorama relacji małżeńskich i rodzinnych, <i>Andrzej Taborski</i>	34
Międzypokoleniowe relacje w rodzinie i ich znaczenie dla trwałości i jakości rodzin, <i>Prof. dr hab. Lucjan Jędrychowski</i>	38
Nagrodzone prace literackie	41
Wspomnienia, <i>Henryk Wierzbicki</i>	41
Dom rodzinny ostoją Ojczyzny, <i>Igor Gadomski</i>	43
Materiały ROPS	44
Dobre praktyki działalności przedsiębiorstw społecznych – oferta usług dla rodzin	44
Warto przeczytać	46

Ponadto w numerze znajduje się wkładka kolorowa

Zrealizowano przy pomocy finansowej
Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego

**BIULETYN Rady ds. Rodzin Województwa
Warmińsko-Mazurskiego**

Adres korespondencyjny Rady:

10-562 Olsztyn, ul. Głowackiego 17, p. 2, Urząd Marszałkowski
z dopiskiem: *Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego*

Rada programowa:

Wiesława Przybysz, prof. dr hab. Lucjan Jędrychowski, Zbigniew Połoniewicz,
Andrzej Taborski

Redaguje zespół:

Andrzej Taborski, Wanda Kuca, Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana”
– Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-Mazurskiego;
Aneta Kowalska-Siedlecka – Rada ds. Rodzin Województwa Warmińsko-
Mazurskiego, Fundacja „Civitas Christiana”;
Natalia Waleszczyńska – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej;
Iwona Dziak, Mateusz Rutynowski – Katolickie Stowarzyszenie „Civitas
Christiana”

Adres Redakcji:

Oddział Okręgowy Katolickiego Stowarzyszenia „Civitas Christiana” w Ol-
szynie, ul. Prosta 5/6, 10-028 Olsztyn
tel/fax 89 527-35-16,
www.olsztynski.civitaschristiana.pl
e-mail: warmińsko-mazurski@civitaschristiana.pl
andrzej.taborski@interia.pl

Zespół redakcyjny wyraża podziękowanie następującym podmiotom, dzięki po-
mocy których mógł się ukazać niniejszy numer naszego „Biuletynu”

- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego;
- Fundacja „Civitas Christiana”;
- Oddział Okręgowy Katolickiego Stowarzyszenia „Civitas Christiana” w Olsztynie.

ISSN 1509-2607

Druk: GUTGRAF

10-176 Olsztyn, ul. Bałtycka 131

Występ zespołu „Krew, Pot i Łzy”

Laureaci XV Konkursu Plastycznego i Grafiki Komputerowej (zdjęcie górne - Nagrodzeni, zdjęcie dolne - Wyróżnieni).

Konkurs podsumuje oraz Laureatów prezentuje P. Teresa Antczak, jego koordynatorka

dok. na tylnej stronie okładki>>>

Podsumowanie XX W-M Dni Rodziny

XV edycję Konkursu Literackiego podsumowuje
P. Wanda Kuca (zdjęcie z lewej)

Laureaci Nagród Marszałka
Województwa i ich Opiekunowie
(zdjęcie górne)

Laureaci Nagród Wojewody
i ich Opiekunowie (zdjęcie po lewej)

Laureaci Nagród Katolickiego
Stowarzyszenia „Civitas
Christiana” wraz z Opiekunami
(zdjęcie po prawej)

Wyróżnieni - wraz
z Opiekunami
(zdjęcie po lewej)

Opiekunowie
Nagrodzonych
i Wyróżnionych
w Konkursie Literackim
(zdjęcie u dołu)

